

Ye Ju Alué Apeli Napu Osele Páulo Alué Ralámuli Napu Roma Ejperégame Nílige

Kuira 'emi ralámuli Roma ejperégame napu ekí Onorúgame oyérame ju. ¹ Ne Páulo nulá osíniliga ye osilí,* neka wanápurigame ju Kristo Esúsite. Alué Kristo Esúsite nulérígime ju ne napurigá nuleme nímala ne 'lige benírame Onorúgame nila ra'íchali.[†]

² Ye ra'íchali Onorúgame nila 'we 'ya mochígame ralámuli osale, alué napu ruwime nile napu anele Onorúgame,[‡] osale bilena apéliche, napu ju Onorúgame nila osilí. ³ Alué ra'íchalika ruwime nile tachiri nóchali nígame nímili níliga Wa'lula Esukristo Onorúgame Inolá, alué napu ramué nuleme ju. Alueka ralámuli nile napurigá ramué, alué napu Rabí rijimala nile.[§] ⁴ 'Lige 'we 'la machiaa 'la bijchiá 'la Onorúgame Inolá níligo napugiti Onorúgame Alawala ajalí 'yáligame napu 'lige me'lisuga.

⁵ Onorúgame nulele alué Esukristo napurigá wanápamala ne'chí napurigá Onorúgame nila nochálilachi nochámala ne, 'lige napurigá beníramala ne alué ralámuli tabilé jurío churigá ko Onorúgame napurigá we'ká ralámuli 'la bijchígimala Onorúgame ra'ichálila 'lige napurigá 'we 'la e'wímalá Kristo. ⁶ 'Émika 'ma a'lá

* **1:1** E'nesi 16:22. † **1:1** E'nesi glosario «apóstol». ‡ **1:2** E'nesi glosario «profeta». § **1:3** E'nesi glosario «ancestor».

wanápurigame ju Esukrítote napurigá 'emi Esukristo oyérame nímalá, 'emi napu alé Roma ejperégame ju.

⁷ Reporali náwala ne, 'emi napu 'we galilía Onorúgamete, 'lige napu wanápurigame ju Onorúgamete napurigá 'la Onorúgame oyérame nímalá 'emi, Onorúgame napu ju Wa'lula ramué O'nola 'lige Wa'lula Esukristo ramué nuleme 'we a'lá semáriga gu'írisa 'la képá 'emi, 'lige aminami 'la bi'lepi 'nátili 'yasa 'la képá 'emi.

Jena ruwimela Páulo 'we siminalio alé Roma anílichi

⁸ Neka wa'lú cheliera 'ya Onorúgame napugiti Onorúgameka Esukristo nulélígime napurigá bujémala tabilé a'lá 'nátili napu 'nátame nile 'emi. Bochígimi 'we a'lá semáriga ra'icha ralámuli 'emi olagá, ralámulika ra'icha 'we 'la bijchígame ko 'emi napu aní Onorúgame. ⁹ Neka 'we 'la ganíliga benírime ju ralámuli Esukristo nila ra'íchali rejcholi, 'lige Onorúgame bo'né 'we a'lá machí tánime ko ne Onorúgame, napurigá 'we a'lá gu'írimala 'emi ralámuli ¹⁰ 'lige Onorúgame 'we a'lá machí senibí tánime ko ne napurigá elímala ne'chí napurigá simela ne alé napu 'emi ejperé, 'la nirásaká alarigá Onorúgame. ¹¹ Neka 'emi eténili 'lige oilárinili ne 'emi napurigá abé ra'sálagá mochímala 'emi a'boi alawálachi napurigá tabilé guwana ruijsúmala 'emi Onorúgame oyeria. ¹² Alarigá 'la oilárimala ne 'emi 'lige 'emi 'la oilárimala ne'chí.

¹³ 'Emi Esukristo oyérame napurigá ne, 'we siminali ne alemi 'lige tabiléchigo gayénigo ne

alemi simiá. Neka 'we siminali alemi napu 'emi ejperé 'emi benírimia Onorúgame nila ra'íchali, a'chigóriga napurigá beniri ne uché jarénami, napurigá we'ká ralámuli 'la oyéramala Onorúgame. ¹⁴ Neka benírimili júkuru Onorúgame nila ra'íchali rejcholi suwábaga ralámuli, ralámuli griego ra'íchame o tabilé griego ra'íchame, 'we jebénigame o tabilé jebénigame. ¹⁵ Alekeri 'we siminali ne ye ra'íchali benírimia alé we'ká riógachi Roma anilichi napu 'emi ejperé.

Jena ruwimela Páulo churigá ka napu'lige bijchígilia napu aní Onorúgame

¹⁶ Neka tabilé chijúniga beníriguru Onorúgame nila ra'íchali rejcholi, alué ra'íchalika Onorúgame a'walila ju 'lige suwábaga ralámuli napu 'la nirame ju alué ra'íchali 'lige napu 'la oyérame ju alué ra'íchali, suwisá 'la rewagachi moinámala. Tabilé chéré rekó jurío ke o rekó tabilé jurío ke. ¹⁷ Alué a'lala ra'íchalika 'we a'lá ma'chígime ruwíguru churigá gatélico Onorúgame napurigá ralámuli 'la na'támala napurigá Onorúgame najkí. Aka regá aniché Onorúgame nila ra'íchali: «Alué ralámuli napu 'la Onorúgame oyérame ju, alueka 'la bijchígame ju 'la sébali olame ko napu aní Onorúgame.»*

Jena ruwimela Páulo Onorúgame 'ma 'oni a'rélige ralámuli cha nokame

¹⁸ Onorúgameka 'we ayoga ajtí alué ralámuli i'nílime 'yuga tabilé 'la nirame Onorúgame, alué ralámuli napu tabilé najkí napurigá uché jaré

* **1:17** E'nesi Habacuc 2:4 'lige Gálatas 3:11 'lige Hebreos 10:38.

ralámuli benimela Onorúgame ra'ichálila. ¹⁹ Alué ralámulika 'we a'lá machí suwábaga churigá ka Onorúgame napugiti bo'né Onorúgame 'we a'lá etériligime suwábaga napu bo'né newale. ²⁰ Rekó tabilé etérume ke Onorúgame, 'láchigo etérume júkó napu newale Onorúgame, 'lige etega ralámuli suwábaga tábiri napu newale Onorúgame 'we a'lá machirú wa'lú a'walí nígame ko Onorúgame. Alekeri pecha animeli júkó tabilé machime ko churigá ko Onorúgame. ²¹ Rekó 'we a'lá machime ke churigá ko Onorúgame, tabiléchigo nirame júkó Onorúgame aminami tabilé 'yame ju cheliera. Ilígá pe e'karúgame chíbiriga 'nátaga e'yéname ju, alekeri tabilé 'la 'nata. ²² Alueka 'we jebénime korí, nobi tabiléchigo jebénime júkó, ²³ pecha nirame kame Onorúgame napu tajsiné mukume ju, pe 'we a'lá nirame ju we'ká e'karúgame tábiri, 'lige iwérali tánime ju, alué e'karúgame tábiri ka ju napuyeri rió napu pe mukume ju siné rawé 'lige napuyeri chulugí 'lige napuyeri alué ajágame naó ronégame 'lige aminámichigó napuyeri alué ajágame wijchí bitigá e'yéname napu ju sinowí. Suwábaga alieti tábiri newasa iwérali tánime ju.

²⁴ Alekeri Onorúgame 'ma 'oni a'rele alué ralámuli, alekeri alué ralámuli 'we cha noká napugiti tabilé a'lá 'nátame kame.[†] Tabilé chijúname ju rióchoká okoka. ²⁵ 'Lige tabilé bijchigi napu aní Onorúgame, pe 'we 'la bijchígime ju alué 'yégali, 'we tánime ju iwérali napu Onorúgame newale napu 'pami rewagachi mochí 'lige apiépiri tábiri napu newale Onorúgame 'lige 'ma tabilé

[†] **1:24** E'nesi bersíkulo 29-30.

tánime ju iwérali 'la Onorúgame. Nabí 'we 'la ra'ichálime ju Onorúgame olagá, 'lige 'we 'la wikarálime ju Onorúgame wikala. Alarigá júpá.

²⁶ Alekeri Onorúgame 'oni a'rele alué ralámuli, alekeri alué ralámuli 'we cha noká napu nokanali a'boi. Abiénachigo jaré umugí pe umugíchoká newime ju, ²⁷ 'lige aminami jaré rió tabilé newínili umugí 'yuga, pe rióchoká newime ju, nobi jípeko 'we resí nilia mochiko.

²⁸ Alué ralámulika 'ma a'rele Onorúgame oyeria 'lige 'ma tabilé a'lá 'nata, alekeri Onorúgame 'oni a'rele alué ralámuli, alekeri alué ralámuli 'we cha noká napu nokanali a'boi. ²⁹ 'We cha nokame ju alué ralámuli, 'we korume ju napu tabilé a'boi nila ju, napuíme ju cha nokimea, 'lige 'we enowélame ju, 'lige me'gá e'yéname ju uché jaré ralámuli, 'lige 'we na'áuka ejperégame ju alué ralámuli uché jaré ralámuli 'yuga, 'lige 'we 'yégiga ra'íchime ju. ³⁰ 'We chárigá ra'íchame ju uché jaré ralámuli olagá, 'we gichime ju Onorúgame, 'we gawéliga ra'íchame ju, 'we gunarume ju 'lige 'we riólame ju. 'Nátame ju churigá cha olamia bilé ralámuli, 'lige tabilé e'wame ju napu nulé a'boi o'nola. ³¹ Tabilé bijchígime ju bilé ra'íchali ruilía, tabilé sébali olame ju 'la sébali olámirisá bilé nójchali, tabilé siné e'kame ju 'lige tabilé na'temame ju uché jaré ralámuli. ³² 'We a'lá machí alué ralámuli Onorúgame anió 'ma me'liati ko alué ralámuli alanokame, abiénachigo resí nokagá ejperégame júkó, 'lige 'we ra'sálagá eteme ju uché jaré ralámuli 'we i'nlíime.

*Jena ruwimela Páulo ruwíligo Onorúgame 'la sébali
gastigárime ko bilé ralámuli 'we cha 'sime*

¹ Mué napu'lige ne'ocha uché jaré ralámuli pe mué bo'né che'wime kéré, napugiti mué abiena cha 'sika ilírome kámechigó napurigá uché jaré cha nokame ralámuli. ² 'We 'la machiaa Onorúgame 'we 'la etea ajtigó cha nokiachi 'lige tabilé pe arigá a'remio tase gastigáriga. ³ Mué napu ne'óchame ju ralámuli cha nokame kóriká 'lige mué bo'né 'we cha 'sika ilírome kéchigó, tase mayewa pe arigá a'remio Onorúgame mué tabilé gastigáriga. ⁴ Mueka tabilé najkiéréko napurigá Onorúgamete na'temápua. Onorúgameka tabilé yati gastigárime ju napu'lige cha 'sisa mué, 'lige mueka abichilubi 'we cha 'sika ilírome ju. Onorúgameka najkí napurigá a'rémala mué chibi 'sika eyena. ⁵ Abichilubi chibi 'sika einásaká mué 'liko Onorúgame a'wágame gastigárimala mué napu'lige seba raweli napu'lige Onorúgame gastigárimili ju ralámuli napuchilú resí nokale. ⁶ Onorúgame semati raweli 'yámala ralámuli 'la sébali olásaká napu Onorúgame najkí 'lige gastigo 'yámala alué napu tabilé sébali olame ju. ⁷ 'La rewagachi moinámala alué ralámuli napu ekí e'wime ju Onorúgame, alué napu najkime ju napurigá na'temaka etewa Onorúgamete 'lige alué napu 'la moinánilime ju 'pa rewagachi napu'lige suwisá. ⁸ 'Lige 'we a'wágame gastigárimala alué ralámuli napu tabilé na'temaka eteme ju uché jaré ralámuli 'lige napu tabilé e'wame ju napu Onorúgame najkí. 'We ayóniga etémala Onorúgame alué ralámuli. ⁹ 'We resí nílamala suwábaga alué ralámuli napu

cha nokame ju, alué ralámuli jurío 'lige abiena alué ralámuli tabilé jurío. ¹⁰ Onorúgameka 'we 'la nirámala alué ralámuli napu ekí tabilé i'nílime ju, alué napu 'la na'temaka e'yéname ju uché jaré ralámuli. Aminami Onorúgame 'we a'lala 'nátili 'yámala alué ralámuli, alué jurío 'lige abiena alué tabilé jurío.

¹¹ Onorúgameka a'chigó aliena na'temame ju suwábaga ralámuli. ¹² Ralámuli tabilé jurío tabilé machime ju chonime ra'íchali chujkugá Moisesi nila nulalí napu Onorúgame 'yale, nobi 'láchigo machime júkó tabilé 'la ko cha nokiá. 'Lige alué ralámuli jurío napu cha nokame ju rekó 'we a'lá machime ke Moisesi nulalila, alueka 'we machí Onorúgame wa'lú gastigo nejimio. ¹³ Pecha 'wesi ralámuli bi'wime júkó alawala pe gepuga alué nulalí Moisesi nila, iligá 'la sébali olame ju suwábaga napu aní Moisesi nulalila, alueka 'la bi'wimela alawala. Abiénachigó 'la bi'wimela alué ralámuli alawala napu 'la sébali olame ju suwábaga a'boi rejchólila. ¹⁴ Alué ralámuli tabilé jurío napu tabilé nígame ju alué Moisesi nila nulalí 'lige 'la e'wame a'boi nila rejcholi rekó tabilé nígame ke alué Moisesi nila nulalí, alueka 'la a'ká ralámuli ju ¹⁵ napugiti tabilé i'níliga járome kame. Bo'né Onorúgame rekile alué 'nátili. Chibi nokasá yati ne nílime ju. Alekeri machime ju tabilé 'la ko chibi nokiá. 'Lige 'we a'lá nochasa abiena 'we 'la ne nílime ju. 'We a'lá machime ju tabilé a'lá ko cha'simía 'lige 'we a'lá machime ju 'we a'lá ko tabilé cha nokogá e'yénilia. ¹⁶ Napu'lige raweli sebasa Onorúgame ralámuli

gustisia olámachi, Onorúgame Esukristo julámala gaténliga ralámuli 'yuga. Esukrístoka wa'lú gastigo 'yámala alué ralámuli 'we chátiri 'nata mochísaká 'lige tabilé gastigo 'yámala 'la 'nata mochime ka. Alarigá ruyeme ju ne ralámuli.

Jena ruwimela Páulo bilé ralámuli 'la bijchiá 'la Onorúgame oyérame ka tabilé chérikáme ko rekó sikirétigame ke pe'tá guwala isílala

17 'Émika jurío korí 'lige 'we ra'sálá 'emi jurío kóriká 'lige 'we machime ju 'emi Moisesi nulalila 'lige 'we ra'sálá 'emi 'la Onorúgame oyérame kame. **18** 'Émika 'we a'lá machime korime ju napu Onorúgame najkí, 'lige aminami 'we ejbénigame korí 'emi nóchaga napurigá Onorúgame nulá.

19 'Lige 'nata 'emi 'la umubamio beniria alué tabilé machime ralámuli churigá ka Onorúgame.* **20** 'Émika anime ju 'la jebénigame ko 'emi rejcholi ruyaé uché jaré ralámuli, alué tabilé rejchirúgame napu pe yati simíbame ju uché jaré ralámulite bayérilia, 'lige abiena alué ralámuli napu pee machime ju Onorúgame nila ra'íchali. 'Émika niga mochime ju alué Moisesi nila nulalí 'lige alekeri 'we ejbénigame korí 'emi suwábaga 'nátili 'lige senibí rawé 'la a'lala ra'íchali ra'íchame korí 'emi tabilé 'yégali. **21** 'Émika 'we 'la rejcholi benírame ju uché jaré ralámuli, ¿'lige 'emi chonigá tabilé 'la benime júkó bajchá? 'Émika benírame ju ralámuli tabilé 'la ko chigolia, ¿'lige chonigá chigome júkó

* **2:19** Yolí ra'íchaga ka regá aní: «'Émika umébame korí o'toa 'emi alué ralámuli tabilé ma'chílime 'lige ra'ósali ko 'emi alué ralámuli chonárale mochígame.»

'emi? ²² 'Émika tabilé 'la korime ju uché jaré umugí 'yuga okokia tabilé 'la 'emi 'yula, ¿'lige chonigá 'émika 'la 'yuga okome júkó alué che jaré umugí 'yuga tase 'la 'emi 'yula? 'Émika 'we a'lá ruyeme ju ralámuli tabilé a'lá ko iwérali tánilia alué e'karúganti tábiri napu pe ralámuli newálila ju, ¿'lige chonigá 'émika chigome júché tábiri napu nerú alemi pachá alué tábiri napu iwérali tánime ju alué ralámuli napu tabilé oyérame ju Onorúgame?
²³ 'Émika 'we machime ju napu Onorúgame najkí, tabiléchigo 'la e'wame kéréko 'emi napu Onorúgame najkí. 'Lige ralámuli etega alanokachi 'emi tabilé 'la nirame ju Onorúgame. ²⁴ Alekeri Onorúgame ra'ichálila regá aní: «'Emi ralámuli jurío tabilé e'wame ju napu nulá Onorúgame alekeri alué ralámuli tabilé jurío tabilé 'la niraga ra'íchame ju Onorúgame olagá.»†

²⁵ Sikirétigame nisa 'emi pe'tá isílala guwala 'lige 'la e'wame nisa 'emi napu najkí Onorúgame, alari-gaka 'we a'lá najtékame ju. 'Lige sikirétigame nisa 'emi pe'tá isílala guwala 'lige tabilé e'wasa napu najkí Onorúgame, 'liko tabilé najtékame nímalá rekó sikirétigame ke 'emi pe'tá isílala guwala.
²⁶ Ralámuli tabilé jurío rekó tabilé sikirétigame ke pe'tá isílala guwala 'lige 'la e'wame nisa napu nulá Onorúgame, alué ralámulika nímalá napurigá alué ralámuli napu sikirétigame ju pe'tá isílala guwala alué napu 'la e'wime ju Onorúgame. ²⁷ Napu'lige 'emi etea alué ralámuli napu tabilé sikirétigame ju pe'tá isílala guwala 'we 'la sébali olao alué nulalí napu Onorúgame 'yale Moisesi, 'lige 'émika 'we chi-

† 2:24 E'nesi Isaías 52:5 'lige Ezequiel 36:20-23.

junámala etega tabilé 'la sébali olame ko 'emi alué nulalí rekó 'we 'la machime ke alué nulalí 'lige rekó 'la sikirétigame ke pe'tá isálala guwala. ²⁸ Bilé ralámuli napu 'la bijchiá 'la Onorúgame oyérame ju, tabilé chéré rekó sikirétigame ke pe'tá isálala guwala. ²⁹ Alué 'la bijchiá 'la Onorúgame oyérame ka, alueka 'la Onorúgame Alawala alawégame ju 'lige 'la e'wame ju napu nulá Onorúgame. Onorúgameka 'we a'lá ra'sálagá ajtí alué ralámuli 'yuga napugiti etéeme alué ralámuli na'tálila. 'Lige pe ralámulika tabilé eteme ju alué uché bilé ralámuli na'tálila, ralámulika 'we najtékame nerame ju 'nalina alué sikirékime bilé rió pe'tá isálala guwala. Tabiléchigo machígó tachiri 'nata ajtigó.

3

¹ ¿Tacha 'la júkó jurío níriga 'lige sikerétigame níriga pe'tá isálala guwala wi'chila? ² 'We 'la júpaché jurío níriga 'lige sikirétigame níriga pe'tá isálala guwala napugiti Onorúgame 'yáligame alué bo'né Onorúgame nila ra'íchali alué ralámuli jurío 'ya ejperégame 'lige jipe bijí alué ra'íchali oyérilime niru. ³ 'Lige ¿chukimélawé 'ma a'resa Onorúgame oyeria jaré alué ralámuli 'lige napu 'la sikirétigame nile pe'tá isálala guwala wi'chila? ¿'Lige 'lacha alekeri 'ma tabilé sébili olámalawé Onorúgame napu sébili olámorílige? ⁴ Tabilé alarigá ju, Onorúgameka sébili olame ju rekó ralámulika tabilé sébili olame ke. Regá aniché Onorúgame nila ra'íchali:
 Mué Onorúgame, mueka tabilé siné 'yégali ruwime
 ju,
 alekeri napu'lige ralámuli anichi 'we 'yégali
 ra'íchame ko mué,

mueka senibí neyúrimala.*

⁵ Regá 'nátame ju jaré ralámuli: «Napu'lige cha nokisuga 'lige ku guwana na'tásiga, suwábaga e'nesi chiena 'la semá 'sime ko Onorúgame ka. 'Liko tabilé 'la ju Onorúgame gastigaria ramué napu'lige cha nokisuga.» (Regá ra'íchame ju ralámuli napu tabilé Onorúgame oyérame ju.)
⁶ Tabilé 'la ju alarigá na'talia. Onorúgameka tabilé 'yégimala napu'lige raweli sebasa napu Onorúgame gastigo 'yámili ju ralámuli.

⁷ Abirigáchigo jaréchigo regá anime ju: «Napu'lige ne 'yégali ra'íchachi, Onorúgame gu'írame kéré ne. Onorúgame pecha gastigáromili júkó ne'chí.» ⁸ Jaré ralámuli anime ju, alarigá nejime kará ne rejholi, tabiléchigo bijchiá júkó, alué ralámulika gastigáriwili ju.

*Jena ruwimela Páulo ruwíligo suwábaga tabilé a'lá
alawégame nírigo jena wijchimoba ejperégame*

⁹ ¿Abé a'ká ralámuli niru ramué jurío abé a'lá 'nátame me'tagá uché jaré ralámuli? Tabilé. Napurigá aní ne, suwábaga ralámuli tabilé a'lá alawégame niru rekó jaré jurío nírigé 'lige aminami jaré tabilé jurío ke. ¹⁰ Regá aní Onorúgame nila ra'íchali:

Tabilé 'wesi ralámuli mochí bi'wígame alawégame.

¹¹ Tabilé 'wesi i'té 'la námame churigá ka alué a'lala 'nátili.

Tabilé 'wesi i'té 'la oyérinilime Onorúgame.

¹² Suwábaga 'ma a'rele Onorúgame oyeria,
pe napuchiíbiriga 'nátaga e'yena,
suwábaga 'we cha noká.

* ^{3:4} E'nesi Salmos 51:4.

Tabilé 'wesi ralámuli mochí 'la semáriga 'nátame,
nibilé pe bilé.[†]

¹³ Napu'lige ra'icha pe chibiyeti ra'íchame ju,
'lige 'we 'yégali ra'íchame ju.[‡]

Asíriga ená nílime ju ralámuli alué ra'íchali gepua
napurigá kame ju bilé sinowí sowelá.[§]

¹⁴ 'Lige 'we gawéliga ra'íchame ju ralámuli olagá,
'we ayóniga ralámuli.*

¹⁵ 'Lige 'we jigame ju ralámuli me'liachi.

¹⁶ Asíriga resíriga a'reme ju ralámuli,
asíriga pobre a'reme ju.

¹⁷ Alué ralámulika senibí na'áuka ejperégamo ju.[†]

¹⁸ Tabilé nirame ju Onorúgame,
tabilé majame ju Onorúgame.[‡]

Regá aní Onorúgame nila ra'íchali.

¹⁹ 'We 'la machiaa 'we 'la ma'chígime anió alué
ra'íchali alé osilichi napu ju Moisesi osilila na-
purigá 'la machiboa alué napu nígame niru alué
osilí tabilé 'wesi mochigo jena wijchimoba 'la
sébali olame, ye ra'íchalika júkuru napurigá machi-
boa alué napu nígame niru alué osilí suwábaga
ralámuli tabilé a'lá alawégamo niru jena wijchi-
moba ejperégamo, 'lige suwábaga 'we cha nokame
Onorúgame gastigárimala. ²⁰ Rekó 'la sébali olame
nírige alué nulalí Moisesi osilila pecha bi'wígame
alawégamo nírukó. Onorúgameka pecha animélagó:
«Ye rioka 'la tabilé se'winá 'síkame neraga etewá
ne.» Alué nulalí Moisesi osilllaka osirúgime júkuru

[†] 3:12 E'nesi Salmos 14:1-3 'lige Salmos 53:1-3 'lige Eclesiastes 7:20.

[‡] 3:13 E'nesi Salmos 5:9. [§] 3:13 E'nesi Salmos 140:3. * 3:14

E'nesi Salmos 10:7. [†] 3:17 E'nesi Isaías 59:7-8. [‡] 3:18 E'nesi
Salmos 36:1.

pe napurigá 'la machiboa tabilé a'lá alawégame nírigo.

*Jena ruwimela Páulo ruwíligo Onorúgame náwiligo
Kristo Esusi napurigá o'tomela suwábaga tabilé a'lá
'nátili napu nerúlige jena wijchimoba*

²¹ Alué Moisesi 'lige alué ralámuli napu ruwime nile napu anele Onorúgame 'la ma'chígime ruwile tabilé chéríkó Onorúgame níriga rekó tabilé sébali oliae alué napu nulá alué nulalí Moisesi osilila.

²² Onorúgameka 'la niraga eté suwábaga ralámuli napu 'la bijchígime ju napu anile Esukristo 'lige napu 'la e'wame ju. Onorúgameka pecha chélágó rekó tabilé jurío ke ralámuli o rekó jurío ke ralámuli. ²³ Suwábaga ralámuli tabilé 'la bijchiá 'la bi'wígame alawégame ju, 'lige tabilé sébali olame ju napu Onorúgame najkí.

²⁴ Onorúgameka 'we na'temá ramué, alekeri júlale Kristo Esusi napurigá o'tomela suwábaga tabilé a'lá 'nátili (pecado). Alué 'sile suwábaga gatea.

²⁵ Onorúgameka Kristo Esusi júlale napurigá ramué neraga mukumela gulusichi. 'La bijchígisiká ramué, ramué neraga mukumea nawáligo Kristo Esusi 'liko Onorúgame 'la e'kámala ramué. Regá 'we 'la ma'chígime nérékuru chiena 'la na'tamao Onorúgame ramué. 'Lige ma'chígime nélékuru Onorúgameka tabilé yati gastigárligo alué 'ya mochígime napugiti Onorúgameka 'we 'la buweme kame napurigá ku guwana na'tawa ramué. ²⁶ A'chigóriga jipe 'we 'la ma'chígime nérékuru chiena 'la na'temao Onorúgame ramué. 'Lige 'we ma'chígime nérékuru bijí 'we 'la na'tamame ko

Onorúgame alué ralámuli napu 'la Esusi oyérame ju.

²⁷ Ramueka pecha regá anéwagó Onorúgame: «Ramueka 'we 'la sébali olame niru alué nulalí Moisesi nila.» Pecha 'la ju rekó alarigá aniá, pecha 'la sébali olame nírigime. Onorúgameka 'we na'temá ramué napugiti ramueka Esukristo oyérame nírigime. ²⁸ Onorúgameka pecha regá animélagó: «Ye rioka 'we a'lá alawégame ju napugiti 'la sébali olame kame napu nulá alué nulalí Moisesi osilila.» Onorúgameka iligá regá animela: «Ye rioka 'we a'lá alawégame ju napugiti 'la bijchígime kame napu aní ne.»

²⁹ Onorúgameka tase pe jurícho ralámuli na'temame ju, Onorúgameka na'temame ju suwábaga ralámuli rekó tabilé jurío ke. ³⁰ Onorúgameka pe bi'lepi ju, 'lige Onorúgame júkuru napu oyera suwábaga ralámuli napu oyérame ju Esukristo, alué jurío ralámuli 'lige alué tabilé jurío ralámuli. ³¹ Rekó Esukristo oyérame nírigé pecha regá na'tawágó: «Ramueka 'ma 'la bijchígime niru napu aní Esukristo, 'ma pecha najtékame júkó alué nulalí Moisesi nila.» Iligá tase a'rewa alué nulalí Moisesi nila. Alué Moisesi nulalílaka abiena najtékame ju. Napu'lige Esusi mukusá suwábaga 'la sébali ikile napu aní alué nulalí Moisesi nila.

4

Jena ruwimela Páulo ruwíligo Abraámi 'we 'la bijchígiligo napu anile Onorúgame

¹ Regá aniboa: ¿Churigá 'la na'temaka etele Onorúgame alué Abraámi ramué rijimala ye

'ya ajtígame? **2** Onorúgame 'we galegá etesa alué Abraámi pe etega 'we 'la sébali olame ko e'karúgame napu Onorúgame nulele, 'liko Abraámi animékuru: Neka 'we 'la sébali olame ju napu Onorúgame nulá, alekeri 'la rewagachi moinámala ne. Regá animékuru, nobi Onorúgameka tabiléchigo regá 'nátaga etélekó alué Abraámi: «Ye rioka 'la rewagachi moinámala 'la sébili olame kame napu ne nulá.» Pecha alarigá 'nátalekó Onorúgame pe 'la sébili olagáriká alué Abraámi. **3** Aka regá aniché alué osilí Moisesi osilila: «Onorúgameka regá 'nátaga etele alué Abraámi: Ye rió 'la rewagachi moinámala napugiti 'we 'la bijchígiligame napu aní ne.»* **4** Napu'lige bilé rió nochasa enomí meka, alué enomika tabilé pe kógilime nímala alué enomí alué nóchame, alué enomika 'ma métigame júkuru, alué nóchame mélekuru. **5** Onorúgameka 'we 'la bi'wígame alawégame neraga eteme ju bilé ralámuli rekó cha 'sikame nílige napugiti alué ralámulika 'la bijchígiligame napu anile Onorúgame. **6** Aka alué bo'né Rabí anílege'é Onorúgame 'we 'la neraga eteme ko apiépiri ralámuli napu 'la bijchígime ju napu aní Onorúgame. **7** Regá anime osale:
 'We ganíliga mochí alué ralámuli
 napu e'kárigime ju Onorúgamete.
8 'We ganíliga mochí alué ralámuli
 napu Onorúgame e'kame ju.[†]

9 ¿Chieri júkó alué ralámuli napu 'we ra'sálá mochí, napu tabilé gastigárile Onorúgame? ¿Pe alué napu ju 'la sikirétigame pe'tá isílala o alué tabilé sikirétigame pe'tá isílala? ¿Aka Onorúgame

* **4:3** E'nesi Génesis 15:6. † **4:8** E'nesi Salmos 32:1-2.

'we 'la neraga etélige'é alué Abraámi, 'we 'la bijchígilime napu anile Onorúgame? ¹⁰ ¿Chiéniko 'la neraga etélekó? ¿Bajchá ta'chó sikirekia pe'tá alué isílala guwala o máchala nujubá 'ma sikirésiga? Aka ta'chó sikirékiaguru pe'tá isílala. ¹¹⁻¹² 'Lige a'kinana Abraámika 'ma sikiréliro pe'tá alué isílala napurigá machimela ralámuli 'ma a'lá oyérame ko Onorúgame. 'Lige ta'chó sikirekia, alueka 'la bijchígime nile napu Onorúgame anile, 'lige Onorúgame 'we a'lá niraga etele. 'Liko Abraámika ju suwábaga ralámuli o'nola napu 'la bijchígime ju napu aní Onorúgame 'lige Onorúgameka 'la nirá alué ralámuli, tabilé chéré rekó sikirétigame ke pe'tá alué isílala o tabilé sikirétigame ke.

Jena ruwimela Páulo ruwíligo Onorúgame 'la sébali olame ko bilé tábiri 'la sébali olámirisá

¹³ Onorúgame anele alué Abraámi 'lige alué Abraámi rijimala 'we a'kinana o'chérigame: «Suwábaga ye gawí 'emi nila nímala.» Onorúgameka pecha regá 'nátalekó: «Abraámika 'we 'la sébali olame ju napu aní alué nulalí, alekeri 'yámala ne suwábaga ye gawí.» Pecha alarigá 'nátalekó Onorúgameka. Onorúgameka alarigá anele alué Abraámi 'lige alué Abraámi rijimala a'kinana o'chérigame napugiti Abraámika 'wéchigo 'la bijchígiligame 'la sébali olame ko Onorúgame bilé tábiri 'la sébali olámirisá, alekeri Onorúgame sébali rió neraga etele alué Abraámi. ¹⁴ Onorúgame 'la bi'weme nisa ralámuli alawala pe aluecho napu 'la sébali olame ju alué Moisesi nila nulalí, 'liko pecha sirbe nímilikó rekó 'we 'la bijchígilie napu aní Onorúgame, 'lige tabilé siné 'la bi'wígame

alawégame níwilikuru. **15** Jaré ralámuli 'nátame ju rewagachi simamio pe 'la sébali olagá Moisesi nila nulalí, nobi tabiléchigo alarigá júkó. Tabilé 'wesi ralámuli umébame ju sébali olá alué nulalí Moisesi nila rekó 'we iwérali olae sébali olánliga alué nulalí Moisesi nila, abirigáchigo gastigáriwili ju. 'Lige napu'lige ralámuli 'la bijchígisa 'la sébali olame ko Onorúgame napu anile, 'liko tabilé gastigo narémala alué ralámuli.

16 'We 'la najkiáká napurigá 'la nejkúrimala Onorúgame, 'liko 'we 'la bijchígilime ju napu aní Onorúgame. Alarigá suwábaga ralámuli 'la gu'íriwa Onorúgamete 'la najkisáká 'emi napurigá gu'íriwa. Onorúgame tabilé lale: «Neka gu'írimala pe aluecho napu 'we 'la sébali olame ju alué Moisesi nila nulalí.» Onorúgamedek lale 'lina: «Neka 'we 'la gu'írimala 'lina alué napu 'la bijchígime ju napu aní ne napurigá bijchígile alué Abraámi.» Alekeri suwábaga ramué o'nola ju alué Abraámi. **17** Aka regá aniché Onorúgame nila osilí: «Neka mué ajchá wa'lula we'kaná gawichí mochígame ralámuli o'nola neraga.» Alué Onorúgame júkuru napu oyérale alué Abraámi, alué Onorúgame napu ajalí 'yame ju suwigame 'lige napu machime ju suwábaga napu ikimeli ju.

18 Napu'lige Onorúgame anesa ochérimio alué Abraámi inolá 'lige apalóchila, ochila, umúlila, 'lige ególila, 'lige aminacho we'ká, 'we 'la bijchígile Abraámi alanichi Onorúgame. 'Lige ochérale alué Abraámi inolá 'lige apalóchila 'lige ochila, 'lige umúlila 'lige ególila 'lige aminacho we'ká, 'lige we'kanami gawichí simíbale ejperélimia. **19** Rekó 'ma 'we o'chérame ke Abraámi, tabilé

chélále, 'ma amulí bilé siento bamígame nile, 'lige 'ma 'we 'la machigá asale alué Abraámi 'ma pe a'kinana mukumeo, 'máchigo 'ma 'we o'chérigame níligame, 'lige 'we 'la machigá asale tabilé siné rojparáligo alué Abraámi upila napu Sara anilime nile, tabilé siné 'kúchigame níligo, tabiléchigo chélálekó, iligá alué Abraámika 'we 'la bijchígale 'la bijchiá alarigá nimio napurigá anile Onorúgame, Onorúgame 'la elimio alué upila napu Sara anilime nile napurigá 'la 'kúchigame nímala. ²⁰ Abraámika tabilé gawéliga akele alanichi Onorúgame, o'chérimio alué Abraámi inolá, iligá alué Abraámika abéchigo 'la bijchígale siné rawé 'la ranélimio alué Sara napurigá anile Onorúgame. 'Lige alué Abraámika anele Onorúgame wa'lú a'walí nígame ko Onorúgame ²¹ 'lige 'la sébali olame ko bilé tábiri 'la sébali olámirisá. ²² Alekeri Onorúgame 'la sébali olame rió neraga etele alué Abraámi 'la bi'wígame alawégame neraga.

²³⁻²⁴ Onorúgame nila ra'íchalika ruwí Onorúgame 'we 'la bi'wígame alawégame neraga etélico Abraámi napugiti Abraámi 'we 'la bijchígiligame napu anile Onorúgame. 'Lige ye ra'íchalika ruwime ke aní Onorúgame 'we 'la bi'wígame alawégame neraga eteo ramué a'chigóriga napurigá Abraámi, napugiti ramué 'we 'la bijchígime nírigime napu aní Onorúgame 'lige 'la bijchígime nírigime Onorúgame ajalí 'yáligo Esusi napu ju ramué nuleme. ²⁵ Onorúgame alarigá elale napurigá me'liboa alué Esusi napurigá o'togá mukumela suwábaga alué gastigo napu ramué narépuli nílige, 'lige napurigá ku uché ajánamala Esusi napurigá Onorúgame 'we 'la bi'wígame alawégame ralámuli

neraga etémala ramué.

5

Jena ruwimela Páulo ruwíligo Onorúgame 'la bi'wígame alawégame neraga eteo ramué

¹ Onorúgame 'we 'la sébali olame ralámuli niraga eté ramué napugiti ramueka 'la bijchígime nírigime 'la sébali olame ko Onorúgame bilé tábiri 'la sébali olámirisá, alekeri 'la ganíliga ejperégame niru 'la iwérali tániga Onorúgame. Wa'lula Esukristo napu ramué nuleme ju, 'ma 'la gatele, gulusichi mukule ramué nila gastigo o'togá napurigá ramué 'la ganíliga ejperégame niwa. ² 'We ra'sálígá mochiru, ramueka 'wéchigo 'la machiame 'we 'la nejkura ajtigó Onorúgame napugiti ramueka 'we 'la bijchígime nírigime 'la nejkúrime ko Onorúgame. Abiena 'we ra'sálagá mochiru napugiti 'we 'la machiame 'la rewagachi moinawio Onorúgame 'yuga mochimia napu'lige suwisuga. ³ Abiénachigo 'la ganíliga ejperélirukó rekó i'sínimi 'we resí níliga ejperégame níridge. 'Wéchigo 'la machiame alarigá benírame ko anáchaga rekó resí níliga ejperélirige. ⁴ 'Lige benisúgaká anáchaga rekó resí níliga ejperégame níridge i'sínimi, 'we 'la ganíliga etewa ramué Onorúgamete, 'lige alésíko 'la machigá mochiwa 'la sébali olamio napurigá anílige bo'né Onorúgame. ⁵ 'Lige alésíko tabilé chijunawa, Onorúgame 'we na'temaka eté ramué, alekeri náole bo'né alawala napurigá asimémpá ramué alawálachi.

⁶ 'Yako tabilé a'ká ralámuli nírigeturu, pe chibi nokogá járome nírigeturu. Ramué a'boi ralámulika

tabilé machime nírige churigá 'la moinawa rewagachi, alekeri Esukristo mukúlekuru ramué gu'íriga. Onorúgameka 'ma 'la machigá asale aliéniko mukumeo Kristo. ⁷ Napu'lige me'liboli nisa bilé rió tabilé che'sika oyame, 'lige uché bilé rió etesa me'libólikó alué rió tabilé che'sime, siné kachi regá animela alué rió alé ilígame etea me'libólikó alué rió tabilé che'sime: «Ne'chí 'lina me'liboa, tase alué rió.» Siné kachi tabilé che animérémá. ⁸ Esukrítoka me'líliru bilena gulusichi ujchagá ramué nila gastigo o'togá rekó 'we cha nokame nírige ramué, rekó alué Esukristo saíla nírige ramué, 'lige 'we a'lá machiaa Onorúgame 'we na'temao ramué. ⁹ Jipe Onorúgame 'we 'la sébali olame ralámuli neraga eté ramué aka Kristo mukúlepeché bilena gulusichi ramué nila gastigo o'togá, alekeri Onorúgame 'la bi'wígame alawégame neraga eté ramué. Onorúgame tabilé gastigárimala ramué napu'lige 'ma sebasa raweli napu Onorúgame gastigárimili ju suwábaga ralámuli cha nokame, napu'lige rewagachi o'tomeli ju Onorúgame oyérame ralámuli. ¹⁰ Onorúgame saíla nírige, 'lige 'ma gatele alué bo'né inolá náoliga napurigá me'liboa bilena gulusichi. Jípeko Onorúgame 'kúchila niru 'lige 'la rewagachi simawa napugiti Krítoka 'pa rewagachi ajtigame 'we tania Onorúgame napurigá Onorúgame 'la gu'írimala ramué. ¹¹ 'Lige aminami 'we 'la ra'sálá mochiru Wa'lula Esukristo 'máchigo 'la gatélígime napurigá 'la Onorúgame gompaniérola niwa.

Jena ruwimela Páulo ruwíligo pe bilé rió chojkila gite tabilé a'lá alawégame ochérame ko ralámuli

*'lige pe bi'lepi rió 'síligo suwábaga gatea napurigá
bi'wígame alawégame gainámala ralámuli*

12 'We 'ya bajchá bejtégame rió Arani anilime tabilé 'la sébali olale napu nulélige Onorúgame 'lige mukule* 'lige alé si se'winárigá ikile alué 'ya bajchá bejtégame rió na'tálila 'lige jípesí ejperégame tabilé a'lá 'nátame ju ralámuli 'lige suwábaga suwiboli niru. **13** Alué 'we 'ya ejperégame ralámuli napu'lige tabilé 'cho ochérachi Moisesi tabilé 'cho nerule alué nulalí napu Onorúgame 'yale alué Moisesi, 'máchigo 'la machime nílekó tachiri 'nátili 'la a'lala ko, 'lige 'la machime nile Onorúgamete gastigáriwio cha nokisáká, abiénachigo cha nokame nílekó. **14** Abirigáchigo suwíleko rekó Onorúgame tabilé ra'íchige alué ralámuli 'yuga ruigá tachiri chu'simía 'la ko 'lige tachiri chu'simía tabilé 'la ko napurigá ruyele Onorúgame alué Arani 'lige Moisesi. Esúsika nile napurigá apiépiri ralámuli napurigá alué Arani nobi Esúsika 'wéchigo 'la e'wime nílekó Onorúgame.

15 'Ya chojkiná rawé Arani tabilé e'wele Onorúgame 'lige tabilé a'lá alawégame gayénale. Alué Arani chojkila ju 'lige jípeko suwábaga ralámuli abisíchigo che'wíguru 'lige alekeri tabilé a'lá alawega e'yena. Alué bi'wígame alawá napu nejí Onorúgame 'we 'la ju. Onorúgame júlale alué Esukristo napurigá alué Esukristo nejímala a'lala 'nátili. **16** Alué tabilé a'lala 'nátili napu 'nátale alué

* **5:12** Alué Arani tase yati mukule napu'lige tabilé e'wisa Onorúgame. 'We a'kinana mukule. Tabilé go'sáká alué masana rakala napu tabilé go'núliga ajchárigame nile alué Arani, pecha mukumeli nílekó nibilé ramué pecha suwiboli nílekó.

Arani tase a'chigóriga ju napurigá alué a'lala 'nátili napu nejile Onorúgame. Suwábaga alué ralámuli napu tabilé e'wame ju napu Onorúgame najkí napurigá 'sile Arani 'we 'ya, alueka narémala wa'lú gastigo. 'Lige alué ralámuli napu 'la e'wame ju napu Onorúgame najkí napurigá 'sile Esukristo, alueka 'la tabilé narémala gastigo rekó 'we cha nokágame ke. ¹⁷ Ya bajchá rawé napu'lige Arani tabilé e'wele Onorúgame, alé si a'kinana suwábaga ralámuli tabilé a'lá alawégame o'chérame ju 'lige jaré abé we'ká bamigá suwime ju 'lige jaré ta'mé we'ká bamigá, 'lige 'we 'la bijchígisaká Onorúgame Esukristo júlaligo napurigá o'tomela suwábaga alué tabilé a'lala 'nátili, 'lige a'resa cha noká 'liko 'la moinámala 'pa rewagachi napu'lige suwisá.

¹⁸ Pe bilé rió chojkila gite tabilé e'wagáriká 'ya chojkiná rawé napu Onorúgame nulale, a'lígesí 'ma resítiri alawégame o'chérame ju ralámuli, 'lige pe bi'lepi rió 'sile suwábaga gatea napurigá tabilé resítiri alawégame nímalá ralámuli. ¹⁹ Yeka pe anima kérékuru pe tabilé e'wálígamo Arani 'ya chojkiná rawé napu Onorúgame nulale, 'ma resítiri alawégame o'chérame ko ralámuli. Abiénachigo we'ká ralámuli tabilé resítiri alawélamalagó napugiti Esukristo 'la e'wélígamo Onorúgame.

²⁰ Onorúgame 'yale Moisesi alué nulalí napurigá machimela ralámuli tachiri chu'simía tabilé 'la ko 'lige tachiri chu'simía 'la ko. 'Lige napu'lige ralámuli 'ma machisá 'we cha nokao napu Onorúgame tabilé najkí 'liko alué ralámuli abéchigo cha nokame ju, 'liko Onorúgame abé na'temame ju alué ralámuli. ²¹ 'We 'yasi chojkiná rawé 'we cha nokale ralámuli, jípesí abalarigá

e'yena, alekeri suwime ju, 'lige Onorúgameka 'we 'la na'temaka gu'ira ralámuli jipe ejperégame napurigá e'wámala napurigá najkí Onorúgame, napurigá 'la rewagachi simámala napu'lige suwisá. Wa'lula Esukristo 'ma gatele napurigá Onorúgame najkí.

6

Jena ruwimela Páulo ruwíligo Onorúgame 'yáligo ajalí alué Kristo napu'lige me'lisuga, a'chigóriga 'ya a'walí ramué

¹ ¿Chonokibóaché 'liko? ¿'We cha nokiboa napurigá Onorúgame abé na'temámala ramué?

² ¿'Lacha bijí i'níliga járome níwaché, 'ma a'régame nírige alué tabilé a'lá 'nátili, 'lige 'lacha bijí na'tawaché alué tabilé a'lá 'nátili? ³ ¿Tabilé nélá 'emi? Suwábaga ramué napu 'la bijchígime niru Kristo Esusi mukúligo ramué gu'íriga, jípeko Onorúgame a'walila a'walígame niru. 'Ma Onorúgame oyérame niru. Se'wináriga 'nátame niru. ⁴ Napurigá Onorúgame 'la 'yale ajalí alué Kristo napu'lige alué Kristo me'lisuga, a'chigóriga 'la nejí a'walí jipe napurigá ramué 'la umabawa a'rea alué tabilé a'lá 'nátili napugiti Kristo ku ajániligame, alekeri ramuéchigó napurigá ku ajánigame ralámuli niru napugiti 'ma 'la a'rérigame alué tabilé a'lá 'nátili napu 'nátaga e'yéname níriga.

⁵ Ramué 'ma bijchígisiká Kristo alé gulusichi mukúligo, 'liko 'la ku ajánarigame niwa ramuéchigó napu'lige suwisuga napurigá ajáanaliru alué Kristo. ⁶ Kristo mukule bilena gulusichi ramué nila gastigo o'togá napurigá ramué 'ma tabilé

ejperélawa napurigá ejperégame ju alué ralámuli napu tabilé umébame a'rea chibi noká. ⁷ Napu'lige Kristo alawala bajkisá bilé ralámulichi chojkime ju nulea alué ralámuli, 'lige alué ralámuli 'ma tabilé umériwa alué tabilé a'lá 'nátalite. ⁸ Alué Kristo alawala bajkisá ramuechi liko 'la gainawa e'wá napurigá najkí Onorúgame. ⁹ Ramué 'la machiaa alué Kristo ku ajáanaligo 'lige tabilé siné ku mukumeo. ¹⁰ Alué Krístoka mukule ramué nila gastigo o'togá. Pe si'nepi mukule. 'Ma tabilé che siné mukumela. Alueka 'ma Onorúgame 'yuga ajtí. ¹¹ 'Emi 'we 'la e'wawa napu najkí Onorúgame, 'máchigo a'lá 'nátame kame 'emi Kristo Esusi na'tálila, 'lige alué Kristo Esusi alawala nejkúrime ju napurigá tabilé na'tawa Remónisi na'tálila.

¹² 'La listo mochiwa napurigá tabilé neyúrimala Remónisi na'tálila. ¹³ Tase a'rewa napurigá 'emi sekala cha nokimela, tase a'rewa napurigá 'emi chu'ala chátiri ra'ichali ra'ichámala. Iligá 'la eliya 'lina napurigá Onorúgame nulámala 'emi alawálachi, 'lige 'la oyérawa Onorúgame. 'Émika napurigá suwigame kéturu napugiti chátiri bowechi e'yéname níligame. ¹⁴ Jípeko alué tabilé a'lá 'nátili 'ma tabilé umubámala 'emi nulea napugiti 'émika pecha regá 'nata mochígime: «Neka 'la rewagachi moinámala neka 'la sébali olame kame alué Moisesi nila nulalí.» Iligá 'émika 'la bijchigi 'la nejkúrime ko Onorúgame.

Jena ruwimela Páulo ruwílico bilé rió napu nóchame ju bilé batroni 'yuga pe alué bi'lepi batrónicho e'weme ko

15 'Émika 'ma tabilé regá 'nátame nísaká: «Neka ta'mé 'we chélá rekó tabilé umebe ne sébali olá Moisesi nulalila», 'lige 'lacha alekeri cha nokogá e'yénamalawé 'emi. **16** 'Émika 'la machíguru bilé rió napu nóchame ju bilé batroni 'yuga pe alué bi'lepi batroni e'weme ko. 'Emi 'we cha nokigá e'yéname nisa 'lige 'ma a'rénalasa 'emi cha noká, siné kachi tabilé gainámala 'emi a'rea. 'Lige 'la Onorúgame e'weme nisa 'emi 'la semáriga ejperélamala. **17** 'Émika 'we cha nokogá járome nile 'yabé raweka nobi jípeko 'wéchigo a'lá e'wágó 'emi napu beníriliru. 'Lige alekeri 'we ra'sálagá ajtí ne, 'lige wa'lú cheliera 'ya ne Onorúgame. **18** Jípeko 'ma 'la Onorúgame nila nóchalichi nóchame ju 'emi. 'Ma tabilé Remónisi nochálilachi. **19** Jipe ruimé ne 'la ma'chígime tabilé nóchali kame ra'íchalite napugiti 'émika tabilé 'cho námame kame ye ra'íchali. 'Émika Remónisi nochálilachi nóchame nile napu'lige tabilé 'cho oyeria Onorúgame, alekeri 'émika 'we cha nokame nile. 'Émika 'yuga okome nile tabilé a'boi upila 'lige i'kirú chibi nokagá járome nile. Jípeko 'la Onorúgame nila nochálilachi nochámili júkuru 'emi.

20 Napu'lige 'emi bijí tabilé 'cho oyérame ka Onorúgame, regá 'nátame nile 'emi: «Ramueka pecha chélágó tabilé e'wiga Onorúgame napugiti ramueka pecha oyérame nírigime Onorúgame.» **21** ¿Tachiri métukó 'lige 'emi alanokigá e'yénaga iligá pe chijúnaga e'yena 'emi jipe alanokisá napugiti 'émika 'we gawélime níligame Onorúgame? **22** Jípeko 'máchigo tabilé nóchame kame 'emi Remónisi nochálilachi, jípeko 'ma 'la Onorúgame nila nochálilachi nóchame ju 'emi, 'lige alarigáká

'we 'la ju, napugiti Onorúgame nila nochálilachi nocháliaká 'la Onorúgame 'yuga mochímili kame 'emi napu'lige suwisá. ²³ Alué ralámuli napu tabilé e'weme ju Onorúgame 'lige cha nokame, alueka tabilé Onorúgame oyérame nímalá jena wijchimoba mochiga nibilé napu'lige suwisá, tabilé moinámala rewagachi. Onorúgameka 'la gatele napurigá ralámuli 'la Onorúgame oyéramala jena wijchimoba 'lige napurigá 'pa rewagachi moinámala ejperélimia napu'lige suwisá Wa'lula Kristo Esusi 'yuga.

7

Jena ruwimela Páulo ruwíligo bilé mukí gunégame pe bi'lepi rió 'yuga bejtélimio

¹ 'Emi Onorúgame oyérame, 'émika 'we 'la machí tachiri gite osirúgime ko alué nulalí Moisesi nila, 'lige machí 'emi 'we 'la sébali oláwili ko alué nulalí bijí ajagá mochiga. ² 'Emi 'we 'la machí bilé mukí gunégame pe bi'lepi riocho 'yuga bejtélimili ko napu'lige bijí 'la ajagá ajtígachi alué rió napu júpá bo'né gunala. 'Lige alué rió alué mukí gunala 'ma mukusá, 'liko alué mukí 'la ikiárélamala uché bilé rió rewá. Alarigá aní alué nulalí Moisesi nila. ³ 'Lige alué mukí se'nú rió rewiáká bijí gunégame ke, wa'lú gastigo rewimela. 'Lige alué rió alué mukí gunala 'ma mukusá 'liko alué mukí 'la ikiárélamala uché bilé rió rewá.

⁴ Yeka aniamé kéré Kristo mukúligo, 'lige 'ma tabilé sébali oláwili ko napu aní alué Moisesi nila nulalí napurigá 'la moinawa rewagachi. Kristo mukule ramué o'tomea rewagachi. 'Lige ku ajánale, alekeri Kristo 'yuga newíkame káréliru,

'lige 'la umbawa sébali olá napu Onorúgame najkí. 'Liko ramué napurigá alué mukí gunámakame káréliru, 'lige Krístoka ju napurigá alué mukí gunala napu mukule. Napu'lige Kristo mukusá 'ma o'tole alué gastigo napu ramué narépuli nílige. 'Liko 'ma tabilé e'wérali olawa beniá alué Moisesi nila nulalí napurigá 'la rewagachi moinawa. ⁵ Napu'lige 'we cha nokogá ejperégichi ramué 'ya bajchá rawé ta'chó oyeria Esukristo, 'lige alué Moisesi nila nulalí machisuga ramué chu'simía 'we 'la ko 'lige chu'simía tabilé 'la ko a'lígesí ramué oyériliru alué cha nokiame 'lina, 'lige alué cha nokiame oyéraga tabilé Onorúgame oyériliru. ⁶ Jípeko 'ma tabilé regá 'nátame niru: «Ramueka 'la rewagachi simawa napugiti 'la nígame nírigime Moisesi nila nulalí.» 'Ma pecha regá 'nátame nírukó. Iligá regá 'nátame niru napu'lige me'lisuga Kristo 'ma se'wináriga ikíligo. 'Lige jípeko Onorúgame Alawala gu'írame ju ramué napurigá 'la gainawa e'wá napu Onorúgame najkí.

*Jena ruwimela Páulo ruwíligo tabilé machime
níligo chieri 'nátili tabilé a'lá ko*

⁷ ¿Tabilé sirbe ju alué nulalí Moisesi nila? Abiénaguru, napugiti neka 'we 'la machiame chu'simía 'la ko, pe alué nulalí leéraga. Neka pecha machimékó chu'simía a'lá ko 'lige chu'simía tabilé 'la ko tabilé machisáká ne alué nulalí. Tabilé machisáká ne regá anime osilí chujkugó alé nulalichi: «Tase we'ká e'karúgamea tábiri niga asináliwa. Onorúgame tase alarigá najkí», pecha machimé ko ne tabilé 'la ko alarigá na'tálila. ⁸ Machisá ne alué nulalí, alésí akiná chojkí ne

e'karúgame tábiri najkiá, peka 'la kachi alarigá na'talia. Napu'lige bilé ralámuli tabilé 'cho machiá alué Moisesi nila nulalí, tabilé mayeme ju tabilé 'la ko napu'lige cha'siá.⁹ Napu'lige tabilé 'cho 'la nama ne alué Moisesi nila nulalí, tabilé machime ke ne tabilé 'la 'nátili ko e'karúgame tábiri najkiá, 'ma a'kinana napu'lige leérasa ne alué nulalí, machí ne chieri 'nátili tabilé a'lala ko, 'lige machí ne tabilé a'lá alawégame ko ne.¹⁰ Onorúgameka nejile ye nulalí napurigá machiboa chu'simía tabilé a'lá ko, 'lige alésí 'la machí ne tabilé a'lá alawégame ko ne.¹¹ Remónisi 'yégaturu ne'chí. Napu'lige ne 'la námasa napu aní alué Moisesi nila nulalí tabilé 'la ko cha'simía, 'lige Remónisika aniéturu 'we a'lá ko cha'simía.

¹² Alué nulalí Moisesi nila 'we a'lá ju, Onorúgame nila kame. ¹³ Alué nulalí Moisesi nila 'we a'lá nísaká, 'liko ¿'lacha alué nulalí Moisesi nila nulá napurigá cha'símala ne? Tabilégurú. Alué Moisesi nila nulalí leéraga 'we 'la machí ne tabilé a'lá alawégame ko ne. 'Lige 'la machí ne chiena enárigá nimio tabilé 'la na'tásiga bijí ajagá mochiga.

¹⁴ 'We 'la machiaa 'we 'la ko alué Moisesi nila nulalí, neka abiénachigo tabilé umébagó a'rea alué tabilé a'lá 'nátili. ¹⁵ Neka tabilé a'lá 'nátame ju rekó 'we a'lá na'tánili ne. Neka tabilé nama chonigá ala'sime ko ne. ¹⁶ Napu'lige 'nata ne bilé 'nátili napu tabilé na'tánili ne, alarigá 'we 'la machí ne 'we 'la ko alué nulalí Moisesi nila. ¹⁷ Alué tabilé a'lá 'nátili napu 'nata ne tabilé Onorúgame na'tálila ju, alué 'nátilika Remónisi na'tálila ju. ¹⁸ Neka 'we a'lá na'tánili, tabiléchigo gainárigó, alekeri napu 'nata ne tabilé 'la ju alué 'nátili. Alué 'nátili

ju napu 'nata ralámuli, alué 'nátílika 'nátame ju ralámuli napusí Arani tabilé e'wale napurigá nulale Onorúgame. ¹⁹ Tabilé a'lá 'nátili 'nata ne rekó 'we a'lá na'tánalie ne. ²⁰ Cha'sime ju ne rekó tabilé cha'sínili ne. Neka 'we cha'sime ju napugiti pe Remónisi na'tálila 'nátame kame ne.

²¹ 'We 'la machí ne senibí tabilé a'lá 'nátame ko ne rekó a'lá na'tánalie ne. ²² Neka 'we 'la nirá alué nulalí Onorúgame nila, ²³ aba bilé 'nátili nerú ne alawálachi alué napu tabilé a're ne'chí napurigá na'támala ne napurigá ne na'tánili. 'Lige alué tabilé a'lá 'nátílika 'ma umero ne'chí.

²⁴ ¡Resí ikí ne! ¿Chieri 'la nejkúrimala napurigá ne 'we a'lá na'támala? ²⁵ Pe alué Wa'lula Esukrístocho 'la umubámala nejkura. Alekeri neka wa'lú cheliera 'ya Onorúgame suwábaga 'la gatéligime bo'né. Neka 'we a'lá nélème ju Onorúgame nobi tabiléchigo umébago ne 'la sébali olá napurigá alué najkí.

8

Jena ruwimela Páulo ruwíligo ku ajániwili ko 'la asisáká ramué alawálachi alué ajalí napu ku ajánale Esusi

¹ Suwábaga napu Kristo Esusi oyérame ju tabilé narémala gastigo, alué napu tabilé ejperégame ju pe napurigá a'boi najkí, alué napu ejperégame ju napurigá najkí Onorúgame Alawala. ² Onorúgame Alawala napu ajalí nejime ju 'ma bujé ne'chí alué tabilé a'lá 'nátili. ³ Ralámuli tabilé umébale a'rea tabilé a'lá 'nátili pe Moisesi nila nulalí leéraga. Alekeri Onorúgame júlale bo'né Inolá Esukristo napuyeri rió neraga napurigá tabilé umérowa

Remónisi na'tálilate. ⁴ Napurigá sébali olawa napu aní alué Moisesi nila nulalí, napurigá tabilé e'wawa alué tabilé a'lá 'nátili napu ramué a'boi na'talia, ramueka sébali oliame ju 'lina napu najkí Onorúgame Alawala 'ma 'la Onorúgame Alawala alawégame nírigime. 'Ma tabilé e'wlíme niru alué tabilé a'lá 'nátili napu o'wísale napu'lige cha 'sile Arani.

⁵ Alué ralámuli napu e'wame ju tabilé a'lá 'nátili, alueka tabilé e'wame ju napu nulame ju Onorúgame Alawala. Alué ralámuli napu e'weme ju Onorúgame Alawala, alueka tabilé e'weme ju chátiri 'nátili. ⁶ Pe a'boi na'tálila e'walíaká pe a'rilime kéré Onorúgame nila 'nátili, 'lige 'la e'walíaká napu najkí Onorúgame Alawala 'la bi'lepi 'nátili 'nátame niwa 'la Onorúgame na'tálilacho. ⁷ Alué 'we e'wime tabilé a'lá 'nátili, alueka Onorúgame saíla ju napugiti tabilé e'wame kame napu najkí Onorúgame. Aminami tabilé umébame ju sébali olá napu najkí Onorúgame rekó 'la sébali olánilie. ⁸ Alué napu ejperégame ju tase 'la sébali olagá napu najkí Onorúgame, alué ralámulika tase 'la niraga etewa Onorúgamete, alueka ejperégame kame napurigá a'boi najkí.

⁹ 'Emi ralámuli tabilé e'wime ju napu najkí a'boi, iligá 'émika 'we 'la e'wame ju napu najkí Onorúgame Alawala napugiti 'émika 'la Onorúgame Alawala alawégame kame. Bilé ralámuli tabilé alawégame Kristo Alawala tabilé Kristo oyérame ju. ¹⁰ Émika Kristo Alawala alawégame ju, rekó suwigé 'emi cha 'síkiriká Arani 'la rewagachi moinámala 'emi napugiti Onorúgame oyérame kame 'emi.

11 Onorúgame Alawala ju napu ku 'yale ajalí alué Esusi napu'lige mukusá, alué alawá alawégame nísaká 'emi ku ajánamala 'emi napu'lige suwisa.

12 Alekeri 'emi Onorúgame oyérame 'ma tabilé ejperélawa pe napurigá najkí 'emi a'boi, iligá ejperélawa napurigá Onorúgame najkí, **13** 'emi ejperélasaká napurigá 'emi a'boi najkí, 'ma a'reme kérélamala 'emi Onorúgame oyeria. Onorúgame Alawala 'la gu'írisa 'emi napurigá 'emi 'ma tabilé cha nokináliga járome nímalá, 'liko 'we 'la oyéramala 'emi Onorúgame, **14** napugiti suwábaga ralámuli 'la e'wame kame napu najkí Onorúgame Alawala, alueka 'la Onorúgame 'kúchila kame. **15** Onorúgameka nejile bo'né alawala 'lige pecha nejílekó napurigá majawa, iligá 'la Onorúgame 'kúchila júkuru 'emi jípeko napugiti 'la Onorúgame Alawala alawégame kame 'emi. 'Ma 'la Onorúgame 'kúchila gainasa 'emi 'ma 'la ikiáré regá anea Onorúgame: «¡O'nó, ne O'nola!»* **16** Onorúgame Alawala 'we 'la machiri ramué 'ma 'la Onorúgame 'kúchila nírigo. **17** 'La Onorúgame 'kúchila níriká 'la narépuá napu Onorúgame nejímala a'chigóriga napurigá Kristo narémala. 'La anachásiká napurigá Kristo anáchale resí oliá, napu'lige ramué 'pa rewagachi moinásiga Onorúgame 'we a'lá niraga etémala ramué a'chigóriga napurigá niralia alué Kristo Onorúgamete.

18 Rekó jípeko 'we resí nilia mochíriga, 'pa rewagáchika asíriga ganíliga mochiwa. **19** Ye gawí 'lige suwábaga napu Onorúgame newale 'we resí nili 'lige abichilubi resí nílamala napusí

* **8:15** Yolí ra'íchalika «Abba Padre» anime chujkú osilichi.

'ma machisá ralámuli jena wijchimoba ejperégame 'la Onorúgame 'kúchila nírigo. ²⁰⁻²¹ Onorúgame elale napurigá resí ikimela ye gawí 'lige suwábaga napu Onorúgame newale, Onorúgameka abiénachigo 'la elámalagó napurigá ku 'la semáriga nímala jena gawichí 'lige suwábaga napu Onorúgame newale, abiena Onorúgame 'we 'la gu'írimala ramué. ²² 'We 'la machiáa senibí 'we resí nilio ye gawí 'lige suwábaga napu Onorúgame newale napurigá resí nílime ju bilé mukí napu'lige ochérinichi bilé u'tátiri. ²³ 'Lige abiena ramuéchigó 'we resí nilia mochiru ramué napu alawégame niru Onorúgame Alawala. 'La alawégame niru Onorúgame Alawala nobi abiénachigo tabilé 'cho 'la 'nátame nírukó napurigá Onorúgame najkí. Buigá mochiru napurigá Onorúgame sébali olámala. ²⁴ Esukristo 'ma o'tole ramué nila gastigo napurigá ramué 'la bi'wígame alawégame niwa 'lige buigá mochiru napurigá ku 'la semáriga nímala jena gawichí. Bilé ralámuli 'la etea napurigá ikimeli ju, 'liko alué ralámuli 'ma pecha buigá asimeli júkó. ²⁵ Tabilé 'cho etewíá ka napurigá ikimeli ju 'liko 'la builime ju napusí seba aleké rawé 'we 'la anáchaga rekó resí oliae.

²⁶ A'chigóriga ju Onorúgame Alawala 'we 'la nejkúrime ju Onorúgame 'yuga ra'ichálichi napugiti tabilé ejebénigame nírigime Onorúgame 'yuga ra'íchaga. Onorúgame Alawálaka a'wágame tánime ju Onorúgame napurigá Onorúgame ramué gu'írimala. Alué alawaka pecha ra'íchalite tánime júkó Onorúgame, alueka nalame ju napu'lige najkiá napurigá Onorúgame ramué gu'írimala. ²⁷ 'Lige Onorúgame 'we 'la eteme ju tachiri 'nátame

ko ralámuli 'lige abiena 'la machí tachiri tánilio bo'né alawálate. Onorúgame Alawálaka tánime ju Onorúgame napurigá ralámuli gu'írimala, napurigá najkí bo'né Onorúgame.

Jena ruwimela Páulo ruwílico tablé guwana rujsúpoli ko rekó resí ikiáe

²⁸ 'We 'la machiáguru Onorúgame 'we 'la gu'írime ko alué ralámuli napu 'la nirame ju Onorúgame, ralámuli napu Onorúgame wanápale napurigá sébali olámala napu Onorúgame najkí.

²⁹ Onorúgame 'ma 'la machigá asale 'yasi chieri 'la Onorúgame oyérame nimio, 'lige nimio napurigá alué bo'né Inolá Kristo. 'Lige alué Kristo nimio wa'lula ba'chirúgame neraga. ³⁰ Alué ralámuli napu Onorúgame 'ma 'la machigá asale Onorúgame oyérame nimio, alué ralámuli wanápale, 'lige alué napu wanápale 'we 'la gu'írile napurigá sébali olame nímala napu Onorúgame najkí, 'lige 'we 'la niraga etele.

³¹ ¿Churigá jukó 'liko? Onorúgame 'la ramué repuka asisáká, 'liko ¿chiéríte umériwawé ramué? ¡Ta'wésitegurú! ³² Onorúgameka pecha regá 'nátale ko: «Pe me'libóleké ne Inolá wijchimoba julásaká ne.» Iligá Onorúgameka júlale bo'né Inolá napurigá mukumela bilena gulusichi ralámuli nila gastigo o'togá. 'Lige ¿'lacha ta nejímalawé suwábaga tábiri napu 'la ju? ³³ Onorúgame 'ma 'la gu'írile napurigá sébali olame nímala 'emi. ¿'Lacha animélawé ralámuli pe cha nokame ko 'emi? ¿Aka bo'né Onorúgame 'ma 'la ma'chígime aníché tablé gastigo naremio alué napu gu'íriliru Onorúgamete

napurigá 'la sébali olame nímalá? ³⁴ Pecha animélagó ralámuli wa'lú gastigo narépuli ko ramué napugiti Kristo kame napu mukule, 'lige alué kame napu ku ajánale, 'lige jípeko Onorúgame 'yuga ajtíkuru 'we tania Onorúgame napurigá ramué gu'írimala. ³⁵ Liko ¿tachírite umériwa ramué napurigá 'ma tabilé oyérame niwa ramué alué Kristo? Tabilé tábirigurú. Krístoka abichilubi repúmala ramué. Rekó 'we resí níliga ejperélisiga, 'lige rekó 'we resí anésiga ralámulite, 'lige rekó 'we e'lowika e'yénisiga 'mimi mejkami, 'lige rekó 'we ejelísiga ukíbaga mejkami e'yénaga, 'lige rekó amulí me'lisuga ramué, ramueka pecha a'rewa oyeria Kristo napugiti bo'né Kristo abichilubi 'we 'la nejkúrimempá. 'Lige rekó 'ma suwisuge, abiena alué Kristo 'yuga mochiwa. ³⁶ Regá anime osiruga chujkú Onorúgame nila osilichi:
 Mué oyérame kóriká ramué, ralámulika 'ma me'linali ramué
 napurigá bo'á napu ju me'liboli alarigá eté ramué.[†]

³⁷ Ramueka abiena tabilé guwana rujsúpuá napugiti Kristo 'we na'temá ajtigame ramué 'lige 'we a'lá nejkura ajtigame. ³⁸ Neka 'la machí tabilé tábirite umériwilikó ramué napurigá 'ma tabilé oyérame niwa Kristo. Rekó suwisuge, Kristo abiena ramué 'yuga asimela. 'Lige nibilé santo ánjeli nibilé tabilé a'lá alawá neyúramala. Nibilé napu ekí jipe 'lige napu ikimela i'libeko tabilé neyúrimala. ³⁹ Nibilé tábiri napu mochí 'pa rewagachi, 'lige nibilé tábiri napu nerú 'le go'nágana neyúrimala. Alarigá gatele Onorúgame

[†] 8:36 E'nesi Salmos 44:22.

alué Wa'lula Kristo Esusi júlaga napurigá mukumela ramué nila gastigo o'togá.

9

Jena ruwimela Páulo ruwíligo Onorúgame wanápuligo alué ralámuli jurío napurigá Onorúgame oyérame nímala

¹ Neka 'la bijchiá anibá, tabilé 'yégiga napugiti neka Kristo oyérame kame. Napu 'nata ne 'la Onorúgame Alawala na'tálila ju, alekeri 'la machí ne tabilé 'yégali ko napu ruwí ne, ² 'we seweka ajtí ne 'lige 'we chálagá ajtí ne napugiti we'ká alué ralámuli jurío tabilé Onorúgame oyeria mochígime napugiti ne abiena jurío kámechigó, alekeri 'we chálá ajtí ne. ³ Alué ralámuli jurío gastigáriwili ju. Neka a'rémikuru Kristo oyeria 'la bi'wimeli nísaká alué ralámuli alawala ne a'résaká Kristo oyeria. ⁴ Rekó Onorúgame 'we 'la gu'írige alué ralámuli jurío 'lige abijíchigo we'ká alué ralámuli tabilé oyérígó Onorúgame. Onorúgame wanápale napurigá 'la Onorúgame oyérame nímala alué ralámuli. Napu'lige simasa alé Ejipto mochiga Onorúgame o'tole alué ralámuli. 'Lige Onorúgame anele alué ralámuli 'we 'la gu'írimio, abiena 'yasa a'rele alué nulalí alué Moisesi. Onorúgame 'we 'la benírale alué ralámuli churigá tánílime ka iwérali Onorúgame. 'We 'la anele 'we 'la gu'írimio alué ralámuli 'lige 'la sébali gu'írile napurigá gu'írimiorílige. ⁵ Alué ralámulika alué Abraámi 'lige Akobo 'lige Isaki rijimala ju 'we a'kinana o'chérigame. Alué Kristo abiena jurío nílechigó, 'lige Onorúgame nulame ju bochígimi

jena wijchimoba. 'We 'la képá senibí regá anisá suwábaga ralámuli: «'We 'la nejkúrime ju Onorúgame.»

⁶ Neka pecha anígó tabilé sébali oláligo Onorúgame napurigá olámorílige, pecha suwábaga Israeli (Akobo) rijimala 'la Onorúgamete 'yárigame kame nójchali. ⁷⁻⁸ Onorúgameka tabilé 'yale nójchali alué Abraámi inolá napu Ismaeli anilime nile, pe alué Isákicho 'la 'yale 'lige bilé Isaki inolá Akobo anilime 'lige alué Akobo 'kúchila 'yáliru nójchali 'lige aminacho a'kinana o'chérisme. ⁹ Napu'lige tabilé 'cho ochérachi Isaki, Onorúgame regá anele alué Abraámi: «Napu'lige 'ma sebasa raweli uché nawámala ne a'lige mué upila Sara ranélamala bilé towí.» Alarigá anele rekó tabilé siné rojparame kachi alué Sara.

¹⁰ Napu'lige ta'chó o'chérachi alué kuate, Onorúgame anele alué Rebeka Isaki upila: ¹¹⁻¹² «Alué ba'chirúgame tabilé nulémala alué bonila.» Alarigá anile Onorúgame napu'lige tabilé 'cho etea, napurigá 'la machimela ralámuli alué bo'né Onorúgame 'ma wanápuligo alué u'tabela pe alarigá najkíligame bo'né. ¹³ Regá anime chujkú Onorúgame nila osilichi: «Alué Akobo anilime towí 'we galegá etéturu ne 'lige Esaú anilime ka tabilé galegá etéturu ne.»

¹⁴ ¿Churigá júpaché 'líkobá? ¿Onorúgame jaré tabilé galegá eté? ¹⁵ Aka Onorúgame regá anéleché alué Moisesi: «Neka 'we 'la galegá etémala alué napu ne bo'né najkí.» ¹⁶ 'Liko pecha chéréko rekó bilé rió 'la sébali olame ke, Onorúgame apiépiri galegá eteme ju napu bo'né najkí. ¹⁷ Aka

Onorúgame regá anéleché alué wa'lula rey alé Ejipto nulame: «Neka mué ajchá napurigá mué nímalá wa'lula nulame napurigá ralámuli machimela chiena wa'lú a'walí nígame ko ne, 'lige napurigá machimela suwábaga ralámuli jena wijchimoba ejperégame chieri ko ne.»* ¹⁸ 'Liko Onorúgame 'we na'temá ralámuli napu alué bo'né najkí, 'lige tabilé e'wame newame ju apiépiri ralámuli napu tabilé e'wame newánili.

¹⁹ ¿'Lacha anémala Onorúgame 'emi 'we i'níligame ralámuli ko? Peka 'wesi ralámuli abé wa'lula neraga 'nátame kachi me'tigá Onorúgame. Siné kachi bilé 'emi regá animela: «Alarigá nísaká, ¿'liko chonigá gastigari Onorúgame ne'chí? Neka 'la sébali olame ju napu Onorúgame najkí.» ²⁰ ¿Chieri júpaché mueka napurigá alarigá anémala Onorúgame? Bilé sikolí wejcholite newárigime 'lacha regá anémala Onorúgame: «¿Chonigá alieti sikolí newápeché mué ne'chí?» ²¹ Alué ralámuli sikolí newame, newame ju napu chibiyeri newánili alué wejcholite. Wejcholí josa bilé rió oká sikolí newame ju abaleké wejcholite, 'lige uneme ju napurigá bo'né najkí, bilé 'we 'la uneme ju ba'wí ro'igá 'lige bilé uneme ju go'ame kógimia Onorúgame.

²² Onorúgameka a'chigóriga ju ralámuli 'yuga napurigá alué ralámuli sikolí newame. Jaré ralámuli 'la elime ju napurigá abichilubi 'we resí nokimela 'lige we'lisi anáchame ju 'lige tase yati ayome ju, 'ma a'kinana ayome ju 'lige 'we a'wágame gastigárime ju napurigá ralámuli 'la machimela

* ^{9:17} E'nesi Éxodo 9:16.

Onorúgame wa'lú a'walí nígame ko. ²³ Jaré tabilé gastigárile iligá 'we 'la gu'írile napurigá machimela ralámuli 'we na'temame ko Onorúgame suwábaga ralámuli. ²⁴ 'Lige tabilé chélagá etele rekó jaré jurío ralámuli nílige napurigá ramué 'lige jaré tabilé jurío kachi. ²⁵ Regá anime osale alué Osea anilime rió:

Alué ralámuli napu tabilé ne'chí oyérame ju
 'la oilárimala ne alué ralámuli
 napurigá ne'chí oyérame nímalá.

'Lige 'we na'temámalá ne alué ralámuli
 napu 'yako tabilé na'temame ke ne.

²⁶ 'Lige alemi napu anéliru ralámuli:

«'Émika tabilé ne'chí oyérame ju»,
 alanewa ralámuli:

«'Émika 'ma Onorúgame 'kúchila ju
 alué Onorúgame napu ajalí nejime ju.»

²⁷ 'Lige aminami regá anime osale Isaíasi: «Rekó we'ká ke alué ralámuli jurío napurigá saté rejsi-oli napu mochime ju wa'lú bakochi suwé, nobi péchigo u'kabi ralámuli jurío nímalagó 'la rewagachi moinámili napu'lige suwisá. ²⁸ 'Ma pe'wemi Onorúgame sébali olámala napu sébali olámorílige.

Nawámala regá animea: 'Émika 'légana injiérnochi simámala, anémala alué 'we cha nokame ralámuli. 'Lige alué 'la Onorúgame oyérame ralámulika regá anémala: 'Émika 'la rewagachi simámala.» ²⁹ Aka regá anime osáleché Isaíasi:

Onorúgame Bi'neli Wa'lula tabilé bujésaká ramué
 nila gastigo
 pe u'kabi ralámuli israelita,
 'liko a'chigóriga suwiboli kékuru

napurigá alué ralámuli Soroma ejperégame
'lige Gomora ejperégame.[†]

*Jena ruwimela Páulo ruwíligo Onorúgame 'la
bi'wígame alawégame newáligo alué ralámuli tabilé
israelita*

³⁰ Ye ra'íchilika pe anime kéré: Onorúgame 'la bi'wígame alawégame newáligo alué ralámuli tabilé jurío. Alué ralámuli tabilé juríoka tabilé oyérame nile Onorúgame abirigá 'la oyérale Onorúgame.

³¹⁻³² 'Lige alué jurío ralámulika pe gawéliga etéliru Onorúgamete napugiti tabilé bijchígiligame wa'lú a'walí nígame ko Onorúgame 'lige napugiti pe 'la sébali olagá alué nulalí Moisesi nila 'la bi'wígame alawégame gainánilime ko rekó tabilé bijchígie Onorúgame julamio alué Kristo ralámuli nila gastigo bujemia napurigá anílige Onorúgame 'we 'ya.[‡] Alekeri pe napurigá pe rejté neraga ju alué Kristo, napu ralámuli torome ju e'yénaga. ³³ Aka regá aníché Onorúgame nila osilí:

Bilé rejté ajchá ne alé Rusalení anilichi (Sioni)
napurigá toroka bi'tibámala ralámuli,
'Lige alué ralámuli napu ekí tabilé gaweli alué rejté
(Kristo)

tabilé chijúniga ejperélamala.[§]

10

¹ 'Emi Onorúgame oyérame napurigá ne, neka najkí 'lige 'we tani ne Onorúgame napurigá 'la bi'wígame alawégame nímala alué ralámuli jurío napurigá ne. ² Neka 'we machí 'we nochánilio

[†] 9:29 E'nesi Génesis 19.

[‡] 9:31-32 E'nesi Romanos 10:5.

[§] 9:33 E'nesi Isaías 28:16.

alué israelita ralámuli Onorúgame nila nóchali, tabiléchigo 'la sébali machime júkó 'lina napu Onorúgame najkí. ³ Alué ralámulika tabilé námale tachiri najkió Onorúgame napurigá ralámuli 'la 'nátame nímala napu Onorúgame najkí. 'Lige alué ralámulika mayele 'we 'la sébali olásaká alué nulalí Moisesi nila, 'liko 'la ganíliga asimeo Onorúgame.* Onorúgameka tabiléchigo alarigá nulálekó. ⁴ Krístoka nawálekuru mukumea napurigá ralámuli tabilé aminabi e'wérailo olámala sébali olá alué nulalí Moisesi nila rewagachi moinániliga. 'Lige alésí akiná suwábaga ralámuli napu 'la bijchígime ju Kristo nawáligo ralámuli alawala bi'wemia, alué ralámulika 'la rewagachi moinámala.

⁵ Aka Moisesi regá anime osáleché: «Onorúgameka anime ju: Bilé rió 'la rewagachi moyéname nísaká pe 'la sébali olágá napu nulá Moisesi nila nulalí, 'liko pe 'la sébali olámili nímikuru napu nulá Moisesi nila nulalí, nobi tabiléchigo 'wesi umébame júkó 'la sébali olá.» ⁶⁻⁷ Bilé rió napu 'la oyérame ju Kristo, alué rioka 'la machí Kristo 'la sébali oláligo napurigá 'la rewagachi simawa napu'lige suwisuga. Alekeri gite nawale Kristo. Bo'né ku ajánale 'lige abé a'kinana 'ma rewagachi simile. 'Lige ramué napu 'la oyérame niru Kristo 'la rewagachi moináwachigó pe 'la Kristo oyériga. Pecha regá anibógó: «¿Chieri 'la nejkúrimalawé napurigá rewagachi moinawa? ¿Chieri nejímalawé alawá napu'lige suwisuga?» Kristo 'ma gatele. ⁸ Moisesi

* **10:3** E'nesi Romanos 10:5.

abiéna regá anílechigó: «'Émika 'we a'lá gepule alué rejcholi napu nulá 'we 'la bijchígilime ko napu aní Onorúgame.»[†] Alué rejcholi ju napu ramué beníriru 'emi. ⁹ 'Liko 'emi 'we 'la ruyésaká uché jaré ralámuli alué Esusi Wa'lula ko ramué nuleme, 'lige aminami 'emi 'la bijchígisa Onorúgame 'sílico ajalí 'ya alué Esusi napu'lige mukusá, 'liko 'emi 'la bi'wimela alawala a'lige yati 'la bijchígisa 'lige 'la rewagachi simámala 'emi napu'lige suwisá. ¹⁰ Napu'lige 'la bijchígisiga napu aní Onorúgame nila ra'íchali 'liko Onorúgame 'la ra'sálagá etémala ramué. Ramué 'la bijchígisiga Wa'lula ko Esusi ramué nuleme, 'lige ramué ra'ichálilate e'kali tánílime ju Onorúgame, 'lige 'la bi'wiame ju ramué alawala 'lige 'la rewagachi moinawa.

¹¹ Aka regá aníché Onorúgame nila osilichi: «Suwábaga napu 'la bijchígiga oyérame ju Onorúgame, tabilé siné chijunámala.»

¹² Onorúgameka 'we 'la gu'írame kame suwábaga ralámuli napu 'la tánime ju iwérali rekó jurío ke o tabilé jurío ke. Onorúgameka pecha chélegá eteme júkó. ¹³ Aka regá aníché Onorúgame nila osilichi:

«Suwábaga ralámuli napu 'we a'lá bijchígiga tánime ju e'kali Onorúgame 'la rewagachi moinámala napu'lige suwisá, napugiti 'ma 'la bi'wérígame nímempá alawala bijí ajá mochiga.» ¹⁴ 'Lige ¿churigá 'la tánimalaché iwérali peka oyérame ke alué Kristo? 'Lige ¿churigá 'la oyéramalaché

Onorúgame alué ralámuli, peka 'cho siné e'yénaché alemi Onorúgame nila ra'íchali benírame? ¹⁵ 'Lige ¿churigá 'la simámalaché alué ralámuli Onorúgame

† **10:8** E'nesi Deuteronomio 30:12-14.

nila ra'íchali benírimia aminá uché jarénami peka 'wesi i'tégichi napurigá julámala? Aka regá aníché Onorúgame nila osilichi: «'We 'la ga kame ju eteria alué ralámuli sébachi napu benírimili ju Onorúgame nila ra'íchali.»

¹⁶ Tabiléchigo suwábaga 'la oyéralekó Onorúgame nila ra'íchali. Aka regá aníleché alué Isaíasi 'we 'ya: «¿Chieri 'la bijchiá 'la oyéralekobá Onorúgame napu'lige ramué benírisiga Onorúgame nila ra'íchali alué ralámuli? Tabilé 'wésiguru.»
¹⁷ Napu'lige ralámuli ruwichi Onorúgame júlaligo Kristo, 'lige ralámuli 'we 'la bijchígisa alué ra'íchali 'ma 'la Kristo oyérame ju.

¹⁸ Aka rukirábá ne bilé ra'íchali: ¿Bijchiá júlé tabilé sébaligo Onorúgame nila ra'íchali benírame ralámuli alemi napu mochí jaré ralámuli jurío? Pecha alarigá júkó. Aka Onorúgame nila ra'íchali regá aníché:

'Ma e'yénale ralámuli bochígimi alemi
alué ralámuli ejperélachi.

¹⁹ Aka chéchigo rukirábá ne: ¿Tabilé 'cho siné e'yéniligarémá alué ralámuli alé Israeli anilichi Onorúgame nila ra'íchali benírame ralámuli? Aka 'ma 'la e'yéniliché. Alekeri 'la akele, tabiléchigo 'la bijchiá 'la oyéralekó. Aka Moisesi regá anime osáleché:

'We 'la gu'írimala ne (Onorúgame) alué ralámuli
tabilé jurío,

napu'lige etea alué ralámuli jurío

'we 'la gu'írichi ne alué ralámuli tabilé jurío 'we
ayoa mochímala.

Neka na'autéamala 'emi ralámuli jurío
alué ralámuli 'yuga napu tabilé nígame ju

Onorúgame nila ra'íchali.[‡]

20 Aka alué Isaíasi regá anime osáleché:

Alé napu tabilé siné e'yéname nile beníriga

Onorúgame nila ra'íchali benírame,

jípeko alé we'ká mochí Onorúgame oyérame.

Alé napu tabilé 'wesi ralámuli oyérame nile
Onorúgame

jípeko 'ma oyérame ju Onorúgame nila ra'íchali.

21 'Lige abiena osáleché Isaíasi: «Senibí rawé
gu'írinilige Onorúgame alué ralámuli israelita 'we
gawélime Onorúgame.»[§]

11

*Jena ruwimela Páulo ruwíligo Onorúgame
wanápuligo alué ralámuli jurío napurigá nochámala
Onorúgame nila nóchalichi*

¹ ¿Regáchala mayé 'emi Onorúgame 'ma tabilé
gu'írio alué ralámuli israelita? Pecha alarigá júkó.
Alué ralámuli israelítaka wanápuliru napurigá
nochámala Onorúgame nila nóchali. Neka israelita
júchigó. Neka Abraámi 'lige Benjamini* rijimala
ju alué napu 'we 'ya ejperele. ² Onorúgameka 'ma
'la 'nata asale wanápamia napurigá nochámala
Onorúgame nila nóchali alué ralámuli jurío 'we
'ya ta'chó o'chérachi alué ralámuli jurío. ¿Tacha
machiché 'emi napu anile alué rió napu Elíasi

[‡] **10:19** E'nesi Deuteronomio 32:21. [§] **10:21** Isaías 65:1-2.

* **11:1** 'We 'ya ta'chó ochérachi alué Páulo, alué rió Akobo anilime
makué oká rió 'kúchigame nile, bilé alué Benjamini anilime nile.
Alué rió Akobo abé a'kinana 'ma wa'lú rió kachi alué Akobo chebilé
rewá 'yáliro Onorúgamete, Israeli anilime rewá 'yáliro Onorúgamete.
'Lige alésí akiná o'chérache alué ralámuli israelita.

anilime nile napu ruwime nile napu anele Onorúgame? Alueka Onorúgame 'yuga ra'íchale jurío ralámuli ayóniga.³ Regá anele: «Mué Wa'lula Onorúgame, 'ma me'líliru alué ralámuli napu ruwime nile napu anele Onorúgame, 'lige 'ma gajúnale alé we'kaná mesa tegoli.[†] Pe necho rejpiápajagá, 'lige abiena me'linali ne'chí.»⁴ Nobi Onorúgameka regáchigo anélekó: «Neka tabilé a're napurigá me'liboa alué gichao mili ralámuli jurío napu tabilé tánime ju iwérali alué tabilé Onorúgame alué Baáli anilime napu pe newárigime ju.»⁵ Jípechigó 'we u'kabi ralámuli israelita mochí 'la Onorúgame oyérame, rekó we'ká israelita ralámuli mochige. 'Lige Onorúgame 'we na'temá alué ralámuli napurigá 'la Onorúgame oyéramala alué ralámuli. ⁶ Onorúgameka tabilé na'temale alué u'kabi ralámuli napu jipe 'la Onorúgame oyérame ju 'we 'la 'nátame kóriká, pe iligá na'temale bo'né.

⁷ Alué ralámuli israelita 'we e'wérali olame nile 'la sébali olániliga alué Moisesi nila nulalí 'la bi'wígame alawégame gainániliga. Onorúgame 'la niraga etele alué u'kabi ralámuli israelita napu bo'né najkile. 'Lige uché jareka tabilé nírale 'lige tabilé námame newale tachiri najkió Onorúgame. ⁸ Aka regá aniché Onorúgame nila ra'íchali: «Onorúgame tabilé námame newale. 'Lige jipe abalarigá ju, tabilé námame ju.»[‡] ⁹ 'Lige Rabíchigó abiena regá anime osale:

Wa'lú gastigo naresa 'la képá alué ralámuli
napu wa'lú go'ame newame ju piesta newagá

[†] **11:3** E'nesi glosario «altar». [‡] **11:8** E'nesi Deuteronomio 29:4.

10 napurigá tabilé námame nímala napu eté
napurigá 'we resí níliga e'yénamala senibí. §

*Jena ruwimela Páulo ruwíligo abéchigo we'ká
ralámuli tabilé jurío 'la bi'wimeo alawala 'la
Onorúgame oyérame*

11 Aka neka rukéguru 'emi: ¿Alué ralámuli
jurío pala tabilé uché siné oyérame nímalawé
Onorúgame? Aka abiena ku 'lágoro. Jípeko tabilé
oyérame ju Onorúgame 'ma guwana rujsúligame
nobi uchéchigo ku 'la oyérame nímalagó. Jipe
etea alué ralámuli jurío 'we 'la oyerio Onorúgame
alué ralámuli tabilé jurío 'lige 'we 'la gu'irilio
Onorúgamete alué ralámuli, abéchigo we'ká
ralámuli jurío 'la oyéramala Onorúgame 'lige 'la
bi'wimela alawala. **12** Napu'lige alué ralámuli
jurío a'resa Onorúgame oyeria 'liko Onorúgame
nila ra'íchali benírame uchéchigo bilénami simíbale
benírimia uché jaré ralámuli napu tabilé jurío ju.
'Liko napu'lige uchéchigo siné oyérasa Onorúgame
alué ralámuli jurío, 'liko asíriga we'ká ralámuli
aminacho 'la machimela chieno 'la nejkúrime ko
Onorúgame.

13 Jípeko ra'ichámala ne 'emi 'yuga napu
tabilé jurío ju, Onorúgame jula ne'chí napurigá
beníramala ne 'emi Onorúgame nila ra'íchali, 'lige
ne níriká alué nóchali 'we najtékame ju, 'lige 'we
ganili ne aleké nóchali nóchaga. **14** Neka najkí
napurigá alué ralámuli jurío 'we ayoa mochímala
'emi etega 'we 'la oyerio napu ne beniri 'emi
ralámuli tabilé jurío, 'lige a'rénimala cha noká.
15 Napu'lige alué ralámuli jurío a'resa Onorúgame

oyeria, 'liko alué Onorúgame nila ra'íchali benírame uché jarénami simíbale napu ejperégame nile alué ralámuli tabilé jurío. 'Lige ¿chukimélawé jena wijchimoba napu'lige alué ralámuli jurío ku 'la oyérasa Onorúgame? Alué ralámuli jurío 'lige alué ralámuli tabilé jurío 'ma 'la bi'wimela alawala. ¹⁶ Alué Abraámi 'lige alué uché jaré 'we 'ya ejperégame ralámuli israelita Onorúgamete wanápurigame nile napurigá Onorúgame nila nóchali nochámala, abiena alué ralámuli israelita jipe ejperégame Onorúgamete wanápurigame ju napurigá Onorúgame nila nóchali nochámala.*

¹⁷ Bilé olibo galírale ilígame rijpunáliru pe'kabi atuala 'lige alé na'chucháliru alué olibo jami ilígame atuala. Ye ra'íchalika pe aniame kéré alué ralámuli jurío ko napurigá alué olibo galírale ilígame olibo jino.[†] 'Lige 'emi ralámuli tabilé juríoka ju napurigá alué olibo jami jágame alué olibo pe koriente. ¹⁸ 'Lige 'emi ralámuli tabilé jurío tabilé gichiga etewa alué ralámuli jurío napu tabilé oyérame ju Onorúgame, napugiti 'émika kame napurigá alué olibo koriente atuala alé jino olíbochi na'chuchárigame, 'lige alué ralámuli juríoka ju napurigá olibo jino atuala 'lige nawala.

¹⁹ Siné kachi jaré 'emi animela: «Alué olibo jino atuálaka rijpunáliru pe'kabi alé na'chuchamia

* **11:16** Páuloka regá anime osale: Alué bajchá wajsérígamo baní Onorúgame kógiwili nisa, 'lige abiena suwábaga alué uché jarela baní abiena Onorúgame nila nímalachigó. Rojá nawala Onorúgame nila nisa, 'liko abiénachigó alué rojá Onorúgame nila nímala 'ma suwábaga atuala 'yúriga. † **11:17** Alué olibo napu echilú masana alachilú ju. 'Lige alué olíboka rakeme ju aseituna anelime.

alué olibo koriente atuala jami ilígame na mejkaka a'párigame.» ²⁰ 'La bijchiá ju napu animela 'emi, alué olibo jino atuala 'ma rijpunálirigo napugiti 'ma a'rélígamo Onorúgame oyeria. Tabiléchigo gunarume níwagó 'emi, iligá 'we majawa 'lina a'regá Onorúgame oyeria. ²¹ Aka Onorúgame tabilé e'kálige'é alué ralámuli jurío, ¿mayé 'emi Onorúgame 'la e'kamio 'emi a'résaká Onorúgame oyeria? Pecha e'kámaligó. ²² 'We 'la na'tásibá. Onorúgame 'we na'temame ju alué ralámuli 'la sébali olame napurigá Onorúgame najkí 'lige 'we a'wágamo gastigo 'yame ju alué 'ma a'reme Onorúgame oyeria. 'Lige 'we na'temápu 'emi Onorúgamete tabilé a'résaká Onorúgame oyeria. 'Ma a'résaká 'emi Onorúgame oyeria 'ma tabilé na'temápu 'emi Onorúgamete. A'lígeko 'ma rijpunárigame kárélamala 'emi alé jino olíbochi jágame atawá. ²³ 'Lige alué ralámuli jurío 'ma uché ku 'la oyérasaká Onorúgame 'liko Onorúgameka uché ku 'la e'kámala alué ralámuli. ²⁴ 'Émika ju napurigá alué olibo koriente atawala, alué napu na'chucháliru alé olibo jínochi. Aka Onorúgame 'la na'chúchalige'é alué olibo jínochi alué olibo koriente, 'lige ¿tacha 'la ku na'chuchámalawé Onorúgame alué Olibo jino atawala ku alé olibo jínochi napu rijpunálirige?

Jena ruwimela Páulo ruwíligo aminacho abé we'ká ralámuli israelita oyérímio Onorúgame napu'lige 'ma oyérasa we'ká ralámuli tabilé israelita

²⁵ 'Emi ralámuli tabilé israelita, ruimé ne bilé 'nátili napu 'emi tabilé machí napurigá 'nata ajtí Onorúgame, napurigá tabilé gunarume nímalá

'emi. Ajaré ralámuli israelita 'ma a'rele Onorúgame oyeria nobi abiénachigo ku 'la oyéramalagó Onorúgame alué ralámuli. Alué ralámuli israelita tabilé oyérame nímalá Onorúgame napusí 'ma 'la Onorúgame oyérasa suwábaga alué tabilé israelita ralámuli napu ekí Onorúgame najkí napurigá Onorúgame oyérame nímalá. ²⁶⁻²⁷ Alige si suwábaga alué ralámuli israelita 'ma bi'wígáme alawélamala napurigá aní Onorúgame nila osilí. Alué osilika regá aní:

Julámala ne Rusalénika ye rió napu 'we a'lá 'nátili
'yámala
suwábaga alué ralámuli israelita.

Alarigá gatémala ne.[‡]

²⁸ Alué ralámuli israelita 'ma a'rele Onorúgame oyeria, alekeri alué ra'íchali Onorúgame nila 'emi ralámuli tabilé israelita 'lina beníriliru. 'Lige Onorúgame abiena 'we 'la na'temá alué ralámuli jurío rekó 'ma a'regé Onorúgame oyeria. Onorúgameka 'máchigo 'la anéligame alué Abraámi 'we 'la gu'írimio alué ralámuli israelita ²⁹ 'lige Onorúgameka senibí 'la sébali olame ju bilé tábiri 'la sébali olámorisá. ³⁰ 'Émika tabilé oyérame níle Onorúgame nobi jípeko 'wéchigo na'temálígó 'emi Onorúgamete napugiti ralámuli israelita a'rélígáme Onorúgame oyeria. ³¹ Alué ralámuli jurío a'rele Onorúgame oyeria napugiti gawéliga gepúligime napu'lige 'we 'la ruilía Onorúgame nila ra'íchali. 'Liko napu'lige uché siné 'la oyérasa Onorúgame alué ralámuli jurío Onorúgame 'we 'la na'temámala alué ralámuli etega 'we 'la na'temakio

[‡] **11:26-27** E'nesi Isaías 59:20-21.

Onorúgamete 'emi ralámuli tabilé jurío. ³² Bo'né Onorúgame elale napurigá cha nokame nímalá suwábaga ralámuli, alariga elale bo'né Onorúgame 'we na'temamia suwábaga ralámuli tabilé e'wame.

³³ 'We a'lá 'nátame ju Onorúgame, ta'wesi anaga. 'Lige pecha 'wesi anámalagó Onorúgame.

³⁴ «¿Chieri 'la machí napu 'nata Onorúgame? ¿Chieri 'la ruyémala rejcholi Onorúgame? ³⁵ ¿Chieri ralámuli kóbile bajchá Onorúgame napurigá 'la nejímalachigó Onorúgame?»§ ³⁶ Onorúgame newálila júkuru suwábaga napu nerú jena wijchimoba 'lige rewagachi. 'Lige alekeri bo'né nila ju. Senibí 'we 'la oyérisinga Onorúgame 'la képá 'la semáriga ra'íchaga Onorúgame olagá. Alarigá olásiga 'la képá.

12

*Jena ruwimela Páulo ruwíligo sébali oliame ko
napu najkí Onorúgame*

¹ 'Emi Onorúgame oyérame napurigá ne, Onorúgame 'we na'temá 'emi. Alekeri taní ne napurigá 'emi 'la senibí 'la sébali olame nímalá napu Onorúgame najkí. 'La alarigá oliame júkuru 'emi 'la Onorúgame oyérame níriká. ² Tase alarigá ejperélawa napurigá ejperégame ju ralámuli jipe ejperégame napu tabilé Onorúgame oyérame ju. 'La lisensia 'yawa Onorúgame napurigá se'nú 'nátili nejímalá. 'Lige alarigá 'la machimela 'emi alué 'nátili napu a'lala ju, alué 'nátili napu Onorúgame galeme ju.

§ **11:35** E'nesi Job 36:22-32.

³ Neka 'we na'temaka etuíme ju Onorúgamete a'chigóriga napurigá chejaré 'lige Onorúgamete wanápurigame ju ne napurigá Onorúgame nila ra'íchali beníramala ne ralámuli, alekeri ye rejcholi ruyémala ne suwábaga 'emi: «Na'tawaká Onorúgame 'síligo 'nátali 'ya 'emi.» ⁴ Ramueka sekégame niru, ronégame niru, najkégame niru, 'lige buségame niru. Sekaka nóchame ju, 'lige ronoka simime ju, najkaka akeme ju, 'lige busika eteme ju. ⁵ A'chigóriga ju. We'ká niru ramué, 'lige a'pílipi ramué se'nú nóchali nígame niru, nobi suwábaga ramué pe abalué bi'lepi Kristo oyérame niru.

⁶ Aka Onorúgame 'yálige'é a'pílipi ramué Onorúgame oyérame napurigá najkí bo'né Onorúgame. Onorúgame nejísaká napurigá ra'ichawa Onorúgame nila ra'íchali, eliwa napurigá Onorúgame nejkúrimala napu'lige mué ra'íchachi rejcholi ruya ralámuli. ⁷ Onorúgame nejísaká napurigá gu'íriwa uché jaré ralámuli, 'we a'lá gu'íriwa. Onorúgame nejísaká napurigá beníriwa uché jaré ralámuli, 'we a'lá beníriwa. ⁸ Onorúgame nejísaká napurigá oiláriwa uché jaré ralámuli, 'we a'lá oiláriwa. 'Emi gu'írisaká uché jaré ralámuli, tabilé chélagá gu'íriwa. Onorúgame nejísaká napurigá wa'lula niwa, 'we 'la sébali nochawa. Onorúgame nejísaká napurigá gu'íriwa ralámuli o'chérame 'lige nayükame, 'we a'lá ganíliga gu'írilime júkuru.

Jena ruwimela Páulo ruwíligo napurigá 'we a'lá nakúriga ejperéliwa

⁹ 'We a'lá niraga járowa a'bopi. Tase pe aniboa: «Neka 'we ganíliga eté mué», peka ganíliga eteme

ke. Tabilé oiláriwa tabilé a'lá 'nátili, 'we 'la oilawa 'lina alué a'lala 'nátili. ¹⁰ Onorúgame oyérame niru alekeri 'la ganíliga e'yéniwa a'bopi.

¹¹ 'La Onorúgame oyériga beníriwa ralámuli napu'lige beniria Onorúgame nila ra'íchali.

¹² 'La ganíliga mochiwa buigá Onorúgame 'la sébili olame ko napu aní. 'La anachawa rekó resí kachi. 'Lige tabilé siné a'rewa Onorúgame 'yuga ra'icha.

¹³ 'La kógiwa chejaré ralámuli napu resí laa napu Onorúgame oyérame ju. 'La lisensia 'yawa napurigá mué bejtélachi okómala uché bilénaka jsime napu ju Onorúgame oyérame.

¹⁴ Napu'lige uché bilé ralámuli chibi 'sisa, 'lige mué níriga tabilé che anewa alué ralámuli. Pe iligá regá anewa 'lina Onorúgame: «Mué Onorúgame, rekó chibi 'sié alué rió, abiena 'la gu'írowa.»

¹⁵ Napu'lige 'we ra'sálagá sisá chejaré ralámuli alé 'emi ejperélachi, 'we ra'sáláwachigó. Napu'lige 'we seweka jsisá alué ralámuli 'emi ejperélachi 'la iwérali 'yawa.

¹⁶ 'La ganíliga ejperélawa 'emi uché jaré ralámuli 'yuga. Tase gunarume niwa, 'la niraga etewa ralámuli napu tabilé nígame ju, alué 'we pobre. Tabilé na'tawa abé ejebénigame ko 'emi me'tigá uché jaré.

¹⁷ Cha 'sisa bilé ralámuli tabilé che 'sípuá mué níriga. 'La a'ká ralámuli niwa napurigá etémala che jaré ralámuli, 'lige napurigá 'la regá animela 'emi olagá: «Alueka 'la Onorúgame oyérame ju.»

¹⁸ 'La niraga etewa suwábaga ralámuli napurigá tabilé ayómala 'emi 'yuga. ¹⁹ 'Emi napu ne 'we na'temá, napu'lige chibi 'sisa bilé ralámuli, mueka

tase che olawa, iligá a'rewa napurigá Onorúgame 'símala gastigaria. Onorúgame nila osilichi regá aní: «Ne 'símala gatea, ne 'símala gastigaria alué cha nokame ralámuli.»* Alarigá anile bo'né Onorúgame. ²⁰ 'Lige regá aníchigó Onorúgame nila rá'íchali: «'We resí anilime nisa mué bilé ralámulite, 'lige bilé rawé 'we e'lowika sebasa mué bejtélachi go'ame tasia, 'la kógiwa go'ame, 'lige balámaka sabasa ba'wí tasia, 'la 'yawa ba'wí. Tase regá na'tawa mué níriga: 'Lacha 'yáwawé go'ame ye ralámuli 'we resí aneme ne'chí. Alarigá 'we chijunámala alué ralámuli.»† ²¹ Ayori nisa go'ame táachi alué ralámuli iligá 'we ra'sálagá 'yawa 'lina go'ame alué ralámuli, tase ayoga.

13

¹ Suwábaga ralámuli e'wámili júkuru napu nulá e'wélala napu mochiárígime ju bilena we'ká riógachi, Onorúgame elile alué ralámuli napurigá e'wélala nímala. ² 'Lige apiépiri napu tabilé e'wame ju napu nulá alué e'wélala pe Onorúgame gawélime kérélamala. 'Lige apiépiri napu tabilé e'wame ju gastigáriwa alué e'wélalate. ³ Alué e'wélalaka pecha mochiárígime júkó napurigá majaga ejperélimala alué 'la sébali olame ralámuli napu nulá e'wélala, alueka mochiárígime júkuru napurigá majámala alué cha nokogá e'yéname ralámuli. 'Emi tabilé majaga mochínilisaká alué e'wélala, 'liko tabilé che nokogá e'yéniwa. Tabilé cha nokogá járowa, tase i'níliga, alarigá 'la regá animela alué e'wélala: «Ye ralámulika 'la tabilé cha nokogá járome ju, tabilé

* **12:19** Deuteronomio 32:35. † **12:20** E'nesi Proverbios 25:21-22.

i'níliga», ⁴ napugiti alué e'wélalaka 'yárigame kame nóchali Onorúgamete napurigá nulémala ralámuli bilena we'ká riógachi. 'We cha 'sika ilírome nísaká mué, 'we iníliga, 'liko senibí majaga bejtélamala mué alué e'wélala. Alué e'wélalaka lisensia nígame ju napurigá gastigárimala ralámuli, Onorúgame 'yale lisensia alué e'wélala napurigá gastigárimala ralámuli chibi nokame. ⁵ 'We 'la sébali olawa pe bo'né 'nátaga napu najkí bilé wa'lula napugiti alarigá kame, pecha lawa: «'La sébali olásiká tabilé gastigáriwa ramué.» 'Lige aminami tase pe alarigá mayewa, iligá pe 'la bo'né 'nátaga sébali olawa napugiti 'émika 'we 'la machiame alarigá najkió Onorúgame. ⁶ 'Lige aminami 'la najtétile júkuru enomí napu senibí bamí najtétile ju (impuesto), alué e'wélala i'lime kame napugiti alué e'wélalaka Onorúgame gu'íriga nóchame kame.

⁷ 'La najtétile júkuru wikame níriká alué enomí napu najtétile ju senibí bamí e'wélala i'lime. 'La niraga etewa suwábaga alué e'wélala, tase gawéliga. ⁸ Bilé ralámuli enomí tanesa mué, yati najtétawa, 'lige 'la niraga etewa uché jaré ralámuli, 'lige 'la na'temaka. Alué napu 'la niraga eteme ju uché jaré ralámuli, alueka 'la sébali olá alué nulalí Moisesi nila. ⁹ Alué nulalí Moisesi nila regá aní: «Tabilé se'nú mukí 'yuga gojchiboa napu tabilé mué 'yula ju. Tabilé nejkowa ralámuli 'yuga. Tabilé chigowa. Tase we'ká e'karúgame niga asináliwa. Onorúgame tabilé alarigá najkí.» 'Lige aminami regá anílechigó Moisesi: «'We a'lá na'temaka etewa uché jaré ralámuli napurigá mué bo'nepi.» ¹⁰ Bilé ralámuli 'la na'temaka eteme uché jaré ralámuli napurigá bo'nepi, alueka tabilé siné

gawéliga etémala nibilé siné chibi olámala uché jaré ralámuli. Alué 'la na'temaka eteme ka uché jaré ralámuli, alueka 'la sébali olame kárékuru alué nulalí Moisesi nila.

¹¹ 'La ganíliga etewa uché jaré ralámuli, napugiti aminacho u'kabi rawé rokárekáme napurigá nawámala Wa'lula Esukristo ramué o'tomea. Aminacho u'kabi rawé rokáré napurigá nawámala Wa'lula Esukristo, tase napurigá abé 'ya napu pe kulí chojkiálichi Esukristo oyeria. ¹² 'Ma amulí seba raweli napurigá nawámala Wa'lula Esukristo. 'Ma a'rewa alué tabilé a'lá 'nátili, tabilé a'lá na'tálika tabilé a'lá alawégame niwa. 'La sébali oliáká napu najkí Onorúgame 'la bi'wígame alawégame niwa. ¹³ 'La semáriga 'nátaga e'yénawa, tabilé chibi nokogá, tase bajiga e'yénawa, nibilé okoka e'yénawa e'sena umugí napu tabilé 'emi a'boi 'yula ju, tabilé nakoga e'yénawa, nibilé enowélame niwa, 'lige nibilé na'auka ejperélawa. ¹⁴ Iligá 'we tániwa Wa'lula Esukristo napurigá nejkúrimala, 'la nejkúrisaká 'ma tabilé chátiri 'nátaga einámala mué. 'Lige tase ejperélawa pe napurigá 'emi a'boi najkí.

14

Jena ruwimela Páulo ruwíligo tabilé gawélilime ko ralámuli napu ta'mé 'la námame ju napu nulá Onorúgame

¹ 'La niraga etewa tase gawéliga alué ralámuli napu ta'mé 'la námame ju napu nulá Onorúgame. Tabilé 'me 'la bijchígasa jaré tábiri 'nátili alué ralámuli, tabilé che anewa. ² Jaré ralámuli 'nátame ju tabilé 'la ko go'aa ajaré go'ame. Alué ralámulika

alarigá 'nátame ju napugiti alueka tabilé 'cho 'me 'la námame kame napu nulá Onorúgame. 'Lige jaréchigo ralámuli tabilé chéláme ju napuyépiri go'ame go'gá, napu ekí go'ame nerú. ³ Alué napu 'la go'yame ju e'karúgamea go'ame tabilé gawélimili ju alué uché jaré napu tabilé go'yame ju ajaré go'ame. 'Lige a'chigóriga, alué napu tabilé go'yame ju ajaré go'ame tabilé gawélimili ju alué napu go'yame ju napuyépiri go'ame. Onorúgameka suwábaga 'la niraga eté. ⁴ Pecha aniame júkó bilé ralámuli nóchame tabilé 'la nóchachi tabilé alué rió batrónila níriká: «'La abé najsinákuliti rió, tabilé benéganti nóchaga.» Aleti nísaká alué nóchame, pe bo'né batrónila machíleké. Bo'né Onorúgame 'la animela pala 'la nóchame ko o pala tabilé 'la nóchame ka alué ralámuli. 'Lige bo'né Onorúgame 'we a'lá gu'írimala napurigá 'la semáriga nochámala alué nóchame.

⁵ Aka regá júturuchigó jaré ralámuli, 'nátame ju bilé rawé abé najtékame ko me'tigá chejaré rawé. 'Lige jaréchigo 'nátame ju suwábaga rawé pe abisibi najtékame ko. A'pílipi ralámuli regá na'tamili ju: «'We 'la júpaché napu 'nata ne.» ⁶ Jaré ralámuli anime ju abé najtékame ko sawalachi rawé, 'lige jaré anime ju abé najtékame ko romíkichi rawé. Alué okaná chojkégame ralámuli alarigá 'nátame ju nobi abiénachigo 'la Onorúgame oyérame kéréko. 'Lige aminami alué napu go'yame ju apiépiri go'ame 'we 'la nawesasa go'yame ju 'la nejígorikábá go'ame Onorúgame. 'Lige alué napu tabilé go'yame ju jaré go'ame 'we 'la nawesasa go'yame júchigó go'ame 'la nejígorikábá go'ame Onorúgame, nobi abiénachigo 'la Onorúgame

oyérame kéréko napugiti 'la nawesasa go'yame kame go'ame.

⁷⁻⁸ Onorúgame ju ramué nuleme napu'lige bijí ajagá mochírigichi 'lige alué nulame júchigó napu'lige suwisuga. 'Liko 'we a'lá e'wawa napu Onorúgame najkí. Bijí ajagá mochíriká Onorúgame 'kúchila niru 'lige suwiságaká abiena Onorúgame 'kúchila niru. ⁹ Alekeri mukule Kristo 'lige ku ajánale ralámuli ajágame nuleme nimia 'lige alué suwígame ralámulichigó.

¹⁰ 'Liko ¿chonigá gawéliga eteme ju mué alué uché jaré ralámuli Onorúgame oyérame? Onorúgame bo'né animela: «'Émika 'la sébali olálepá napu ne najkié.» 'Lige bo'né Onorúgame animela: «'Émika tabilé sébali olálepá napu ne najkié.» ¹¹ Regá aní Onorúgame nila osilichi: Neka 'la bijchiá aní:

«Suwábaga ralámuli chojkóbaga jábamala napu ne ajtí»,

'lige suwábaga animela:

«Mueka Wa'lula Onorúgame ju,
'we a'lá nejkúrime.»

¹² A'pílipi ramué ruyéwili júkuru Onorúgame napu ra'icharu napu'lige bijí mochiga jena wijchimoba 'lige napu chibi nokirú ramué.

Jena ruwimela Páulo ruwíligo tabilé che aniame ko 'emi a'bopi napurigá tabilé guwana rujsúmala uché jaré Onorúgame oyeria

¹³ Alekeri tabilé che aniboa 'emi a'bopi, a'bopi gawélesa ka 'emi 'liko guwana rujsúmala 'emi Onorúgame oyeria 'emi iligá 'we 'la nakúriga nokísiwa. ¹⁴ Jaré ralámuli mayeme ju bilé ralámuli

go'sá go'ame napu tabilé go'ame kórí, alueka mayeme ju Onorúgame gastigárimio go'sáká. Nobi Wa'lula Esúsika 'wéchigo 'la lisensia nejígó napurigá go'poa napuyépiri go'ame. 'Lige bilé rió 'nátame nisa regá: «Tabilé 'la ju alué go'ame go'aa, Onorúgame gastigárimala go'süká alué go'ame», 'liko tabilé go'meli ju alué go'ame. ¹⁵ Mué go'sáká go'ame uché jaré Onorúgame oyérame etériga alué go'ame napu tabilé go'yame ju alué ralámuli, 'liko tabilé nirame kárélamala mué alué ralámuli. Tase 'la ju alarigá, mué go'sáká go'ame napu tabilé go'yame ju uché jaré ralámuli, 'lige etesa aleké go'ame go'yachi mué, 'liko alué ralámuli 'ma tabilé oyéramala Onorúgame. Kristo mukule alué ralámuli gu'íriga. ¹⁶ Tase etériga go'poa aleké go'ame alué uché jaré ralámuli napurigá tabilé lámala: «Ye rioka go'yame ju napu tabilé nejí lisensia Onorúgame napurigá go'poa.» ¹⁷ Onorúgame níriká pecha chéréko napuyépiri go'ame go'yaе, 'lige bajilia. Onorúgameka pe iligá najkí napurigá 'la sébali olawa napu bo'né najkí, 'lige najkí napurigá tabilé i'kurúgame chátiri tábiri 'nátaga ejperélawa 'lige napurigá 'la ganíliga ejperélawa. Onorúgame Alawala 'sime ju nejkuria napurigá tabilé i'kurúgame chátiri tábiri na'tawa 'lige napurigá 'la ganíliga ejperélawa. ¹⁸ Kristo nila nóchali nochalia ka, Onorúgame 'we ra'sálagá asimela, 'lige ralámuli 'we a'lá niraga etémala ramué.

¹⁹ Alekeri 'la ganíliga ejperélawa 'emi, 'lige oiláriwa 'emi a'bopi napurigá aminabi 'we a'lá oyéramala Onorúgame nila ra'íchali. ²⁰ Suwábaga go'ame 'we a'lá ju go'á. Iligá etériga go'suga alué go'ame napu tabilé go'yame ju jaré ralámuli,

alué ralámuli ayómala, 'ma guwana rujsúmala Onorúgame oyeria. ²¹ Iligá tabilé go'poa aleké go'ame 'lige tabilé bajwa alué i'wilí ba'wila rekútume alué uché jaré ralámuli Onorúgame oyérame etériga, napugiti etésaká alué uché jaré ralámuli Onorúgame oyérame 'liko alué ralámuli 'ma pe abisí a'rémala Onorúgame oyeria. ²² Mueka 'la machigá bejtélawa tabilé sulío Onorúgame apiépiri go'ame go'yachi 'lige i'wilí ba'wila bajílichi. 'La ganíliga ejperégame ju alué napu lame ju 'we a'lá ko apiépiri go'ame go'á 'lige 'we 'la ko bajilia alué i'wilí ba'wila. 'La ganíliga ejperégame júchigó alué napu regá 'nátame ju: «Neka jaré go'ame tabilé go'yame ju.» ²³ Bilé rió lasa: «¿Pala ayómalawé Onorúgame ye go'ame go'sá ne o tabilé ayómerémá?» 'lige abirigá go'sá, alueka pe bo'nepi tabilé a'lá alawégame gayena, alueka majaga go'yáame bilé tábiri go'ame Onorúgame ayora mayega.

15

*Jena ruwimela Páulo ruwíligo 'we 'la gu'írilime
ko alué uché jaré napu tabilé 'cho 'la námame ju
Onorúgame nila ra'íchali*

¹ Ramué napu 'we a'lá machiaa tachiri najkió Onorúgame tase pe a'bocho 'la ganíliga mochiwa. Iligá 'la gu'íriwa 'lina alué napu ta'chó 'la námame ju Onorúgame nila ra'íchali napurigá aminabi abé a'lá oyéramala Onorúgame napurigá abé a'lá bi-jchígimala napu aní Onorúgame. ² O'maka 'we a'lá gu'íritékuru alué napu ta'chó 'la námame ju Onorúgame nila ra'íchali. Alarigá abé a'lá oyéramala

Onorúgame. ³ Kristo senibí sébali olale napu Onorúgame nulele, tase napurigá bo'né najkile. Aka regá aníché Onorúgame nila osilichi: «Mué Onorúgame, neka 'we nirá mué, alekeri ralámuli chibi anechi mué, pe ne'chí chibi aneme kéré.»* ⁴ Suwábaga alué osilí napu osiruga chujkú alé Onorúgame nila osilichi, alueka pe ramué benírame kéré napu najkí Onorúgame. Napu aní aleké osilichi 'la oilárame ju ramué napurigá tabilé guwana rujsúpuá 'lige napurigá 'la machigá mochiwa 'la sébali olamio Onorúgame napu aní. Alekeri 'la machirú Onorúgame 'la sébali olamio napu aní. ⁵ Onorúgame 'we 'la nejkúrame ju napurigá 'la anachawa rekó resí anilíe 'lige nejkúrame ju napurigá 'la tabilé seweka mochiwa, alué taní ne napurigá 'la gu'írimala 'emi napurigá 'we a'lá niraga járomala 'emi a'bopi napurigá 'sile Kristo Esusi. ⁶ Alarigá suwábaga napuíka 'emi 'we a'lá ra'ichámala Onorúgame olagá, alué Onorúgame napu alué Wa'lula Esukristo O'nola ju.

⁷ 'Liko alarigá 'we a'lá niraga járowa 'emi a'bopi napurigá nirale Kristo 'emi. 'Lige alarigá 'we a'lá niraga ra'ichámala ralámuli Onorúgame olagá. ⁸ Kristo nawálekuru ralámuli jurío gu'írimia napurigá etémala ralámuli Onorúgame 'we a'lá sébali olame ko napu sébali olámorílige. ⁹ Abiena nawale napurigá ralámuli tabilé jurío animela 'we a'lá nejkúrame ko Onorúgame. Aka regá aníché Rabí Onorúgame nila osilichi:

Bochígimi napu ejperé alué ralámuli tabilé jurío

* **15:3** E'nesi Salmos 69:9.

alemi eyéniga ra'ichámala ne 'we a'lá ko mué
Onorúgame

'lige wikarámala ne mué nila wíká.[†]

10 'Lige abiena regá aní Onorúgame nila osilichi:
'We ra'sálagá mochiwa 'emi ralámuli tabilé jurío
napu 'la Onorúgame oyérame ju.[‡]

11 'Lige abiena regá aní Onorúgame nila osilichi:
Regá aniboa suwábaga 'emi ralámuli tabilé jurío
'lige abiena 'emi ralámuli jurío:

«Onorúgame 'la semáriga nejkúrame júpá.»[§]

12 'Lige abiena regá anime osale alué Isaíasi 'we
'ya:

Ochéraramala bilé rió 'ma we'ká bamí nujubá
'ma tabilé i'tégichi alué Esé ramué rijimala 'we 'ya
ajtígame.*

Alueka wa'lula nímala ralámuli tabilé jurío nuleme.

'Lige suwábaga alué ralámuli tabilé jurío
'we a'lá bijchígiga mochímala 'we a'lá nejkúrimio
alué rió 'we a'kinana ochérígame

(Isaíasika pe alué Esukristo olagá anime ke anile).[†]

13 Onorúgame napu nejime ju iwérali 'we
ra'sálárisa 'la képá 'emi napurigá 'la ganíliga
mochímala 'emi napugiti 'émika 'we a'lá bijchígame
kame napu aní Onorúgame. 'Lige aminabi taní
ne Onorúgame napurigá gu'írimala 'emi bo'né
alawálate napurigá aminabi bijchígame nímala
'emi 'la sébali olame ko Onorúgame bilé tábiri 'la
sébali olámirisá.

[†] **15:9** E'nesi Salmos 18:49. [‡] **15:10** E'nesi Deuteronomio 32:43.

[§] **15:11** E'nesi Salmos 117:1. * **15:12** Esé (Isái) wa'lula rey
Rabí o'nola nile. [†] **15:12** E'nesi Isaías 11:10.

14 'Emi Onorúgame oyérame napurigá ne, neka 'we a'lá machigá ajtí 'we na'temaka eteme ko 'emi uché jaré ralámuli. 'Lige 'we machigá ajtí ne 'we ejpénigime ko 'emi beníriga a'bopi Onorúgame nila ra'íchali. **15** Abiena bilé rejcholi ruyé ne 'emi jena ye osilichi napurigá tabilé we'kuámala 'emi. Neka 'la ma'chígime ruyé 'emi napugiti Onorúgame 'ma 'la alarigá 'nata asálígame, **16** napurigá beníramala ne alué ralámuli tabilé jurío alué ra'íchali napu ju Onorúgame nila. 'Lige ralámuli alué ra'íchali akigá 'we a'lá oyéramala Onorúgame 'lige Onorúgame 'we 'la nirámala. Onorúgame Alawala 'sile gatea napurigá 'we 'la nirawa Onorúgamete.

17 Neka 'we ra'sálagá ajtí napugiti Kristo Esusi 'we 'la gu'írimpá ne'chí napurigá beníramala ne alué ralámuli Onorúgame nila ra'íchali. **18** Neka tase se'wináriga ruwimela, neka pe ruwimela Onorúgame bo'né najkíligo napurigá beníramala ne Onorúgame nila ra'íchali alué ralámuli tabilé jurío napurigá 'la oyéramala Onorúgame, 'lige bo'né Onorúgame 'smíguru napurigá suwábaga 'la semáriga ma'chínamala **19** napu'lige sa'wachi ne ralámuli 'we nayükame (milagro) 'lige napu'lige ra'íchachi ne Onorúgame nila ra'íchali. 'Lige 'ma bochígimi beníruturu ne Onorúgame nila ra'íchali alé we'ká riógachi si Rusalení anilichi wamí wa'lú gawichí Iliria anilichi si. **20** Neka tabilé siné benírituru Onorúgame nila ra'íchali alemi napu 'ma e'yénale uché jaré ralámuli Onorúgame nila ra'íchali beníriga ralámuli, iligá neka beniri 'lina ralámuli Onorúgame nila ra'íchali 'we a'lá 'nátaga alemi napu tabilé siné 'cho akirume nílige Onorúgame

nila ra'íchali nibilé alué ra'íchali napu ruwime ju churigá ka Kristo. ²¹ Neka sébali oláturu napurigá aní alué osilí 'ya nerúgame ta'chó ochérachi Esusi: Ralámuli napu tabilé siné akeme nile Onorúgame
 nila ra'íchali
 'we 'la námamala churigá ka Kristo.‡

Jena ruwimela Páulo ruwíligo alué bo'né Páulo 'we siminalio Roma

²² Tabilé ikiri ne alemi Roma anilichi simiá 'emi e'nemia, rekó senibí siminalia ajtigé ne alemi. ²³ Jípeko 'la ikírimarékó ne simiá alemi 'emi 'yuga asimea napu 'emi ejperé. 'Ma we'ká bamí júpá siminalia ne alemi napu 'emi ejperé. ²⁴ Alé Roma napu 'emi ejperé simíromolá ne napu'lige simiá enagá España anilichi. Oká mechá asimé ne alé Roma, bakiá mechá kómá. Bajchá Rusalení simíromolá ne. Napu'lige alé Roma yénaga simichi ne aminá España anilichi, najkí ne napurigá jaré 'emi ne'chí gu'írimala pabé paberia 'lige aminami najkí ne napurigá 'yúriwa ne España anilichi si. ²⁵ Jipe yátiká alé Rusalení anilichi simé olá ne enomí o'tomia alué ralámuli Onorúgame oyérame alé Rusalení ejperégame. 'Lige alé Rusalení yéniga Roma simé ne. ²⁶ Jena Maseronia 'lige Akaya (Gresia) anilichi ejperégame ralámuli Onorúgame oyérame a'boi 'nátaga napabule enomí napurigá o'towa Onorúgame oyérame ralámuli Rusalení ejperégame 'we pobre. ²⁷ A'boi 'nátaga napabule enomí napugiti alué ralámuli jurío nokálígame beniria Onorúgame nila ra'íchali alué ralámuli tabilé jurío, alekeri gu'íriguru, enomí napabúlekuru napurigá o'towa alué ralámuli jurío.

‡ 15:21 E'nesi Isaías 52:15.

²⁸ Napu'lige 'ma 'yasa ne alué enomí alué ralámuli alé yéniga simé ne alé España anilichi, bajchá alé Roma sebámala ne 'emi 'yuga asimea. ²⁹ 'We machí ne napu'lige sebasa ne alé napu 'emi ejperé, 'we 'la gu'írimio Kristo 'emi napurigá 'la námamala 'emi napu ne 'emi beniri.

³⁰ 'Emi Onorúgame oyérame napurigá ne, neka 'we tani Onorúgame napurigá repúmala ne'chí napurigá tabilé che ikimela ne, 'lige najkí ne napurigá 'emi 'we tánimalachigó Onorúgame a'chigóriga napurigá ne, napurigá repúmala Onorúgame ne'chí, ³¹ napurigá tabilé che olámala ne'chí alué ralámuli tabilé oyérame Kristo napu mochí alé Rusalení, 'lige napurigá 'la semáriga narémala alué enomí Onorúgame oyérame alé Rusalení ejperégamo tabilé nígamo, ³² Onorúgame elasa 'la képá 'we a'lá sebasa ne 'we 'la ra'sálagá napu'lige 'emi etea ne alé napu ejperé 'emi, 'lige Onorúgame nejkúrisa 'la képá napurigá resíbamala ne alé 'emi ejperélachi. ³³ Alué Wa'lula Onorúgame 'la aminabi 'emi repuka asisá 'la képá, Onorúgame napu nejkúrime ju napurigá tase e'karúgame chibiyeti 'nátaga járowa.

16

Jena ruwimela Páulo 'we náwiligo reporali suwábaga ralámuli napu Onorúgame oyérame ju

¹ Neka ruwibá churigá ka alué mukí Pebe anilime. Alué mukika 'we 'la oyérame ju Onorúgame 'lige 'we nejkúrime ju napu'lige napuikichi alé Sinkrea anilichi. ² 'La niraga etewa napugiti Wa'lula Onorúgame oyérame kame,

napurigá nirálime ju apiépiri alué Onorúgame oyérame. 'La gu'íriwa napugiti alué mukika 'la gu'íriligime we'ká ralámuli 'lige ne'chítiri abiena 'la gu'írituru.

3 'We repóriwa alué mukí Prisila anilime 'lige alué Prisila gunala Akila anilime rió. Alué okánika nóchame kéturu ne 'yuga Kristo Esusi nila nóchalichi. **4** Alué ralámuli siné amulí suwíturu ne'chí gu'íriga. Alekeri 'we ra'sálagá ajtí ne 'lige abiena 'we ra'sálagá mochíchigó suwábaga alué ralámuli Onorúgame oyérame napu tabilé jurío ju.

5 Abiena 'we 'la repóriwa alué ralámuli Onorúgame oyérame napu napuíme ju Onorúgame nila ra'íchali benimea alé Prisila 'lige Akila ejperélachi. 'We repóriwa alué rió Epeneto anilime, 'we machime ju ne alué rió. Alué rió júturu napu bajchá oyérale Kristo alé Asia anilichi. **6** 'We repóriwa María, alué napu senibí 'yasi 'we gu'iri 'emi. **7** 'We repóriwachigó alué Antróniko 'lige alué Juníasi napu jurío júchigó napurigá ne, 'lige napu íka mochíriga ramué galírale mo'áriga. Esukristo 'yale nóchali alué oká rió napu 'we 'la machirume ju we'ká ralámulite. 'Lige alué oká rió bajchá oyérale Onorúgame ne'chí me'tigá.

8 'We repóriwachigó alué Ampliato anilime rió, alué rió 'we machime ju ne, 'lige 'we 'la oyérame ju Onorúgame. **9** 'We repóriwachigó alué Urbano anilime rió, alué napu júchigó Kristo nila nóchilichi nóchame, 'lige abiena 'we repóriwa alué Etakisi anilime rió, alué rió napu 'we 'la nirá ne. **10** 'We repóriwachigó alué rió Apélesi anilime. Alué rioka we'sá 'we resí ikígame ju pe Kristo oyériga. 'Lige abiena 'we repóriwa

suwábaga alué ralámuli Aristóbulo anilime rió galílachi ejperégame. ¹¹ Abiena repóriwachigó alué rió Erorioni anilime, alué rió abiena jurío ju napurigá ne, 'lige alué ralámuli Narsiso anilime rió galílachi ejperégame napu 'we 'la oyérame ju Onorúgame. ¹² 'We repóriwachigó alué Tripena anilime mukí 'lige Triposa anilime mukí napu nóchame ju Wa'lula Onorúgame nila nóchilichi. 'We repóriwachigó alué Pérsire, 'we machime ju ne alué mukí, 'lige 'we nocha alué mukí Onorúgame nila nóchalichi. ¹³ 'We repóriwachigó alué Rupo anilime rió, napu Onorúgame 'yale nóchali 'we 'la semáriga, 'lige alué eyélachigó napu 'we na'temá ne'chí napurigá bo'né ranala neraga. ¹⁴ 'We repóriwachigó alué maligi rió, alué Asínkrito anilime, 'lige Plegonte, 'lige Érmesi, 'lige Patróbasi, 'lige Érmasi, 'lige suwábaga alué ralámuli Onorúgame oyérame napu napuíme ju Onorúgame nila ra'íchali benimea aleké maligi rió galílachi. ¹⁵ 'We repóriwachigó alué maligi ralámuli, Pilólogo anilime rió, 'lige alué Julia anilime mukí, 'lige alué Nereo anilime rió, 'lige alué waíla, 'lige alué Olímpasi anilime rió, 'lige suwábaga alué ralámuli napu napuíme ju Onorúgame nila ra'íchali benimea alué maligi ralámuli galilachi.

¹⁶ 'La ganíliga reporawa a'bopi 'la chu'migá banachí napurigá reporame niru ramué. Ralámuli napu ne 'yuga mochí napu Onorúgame oyérame ju napu we'kanami ejperégame ju abiena náolachigó reporali.

¹⁷ Suwábaga 'emi Onorúgame oyérame 'la 'nátaga, tase 'yuga e'yénawa alué ralámuli na'áwali o'wíname

'yuga. Alué ralámulika pe gawéliga nokame kéré alué semátiri 'nátili napu ne beniri 'emi. Tase 'yuga e'yénawa alué ralámuli ¹⁸ napugiti alué ralámulika pecha alué Wa'lula Esukristo nila nóchalichi nóchame kame. Alué ralámulika 'la semáriga ra'íchame ju péchigo 'yégali ra'íchalite ra'íchame kéréko ralámuli 'yuga. ¹⁹ Suwábaga ralámuli 'we 'la machí 'we 'la e'wame ko 'emi napu najkí Onorúgame, alekeri 'we ra'sálagá ajtí ne. Alekeri najkí ne napurigá 'emi 'we 'la 'nátame nímalá, najkí ne napurigá 'la e'wámala 'emi napurigá 'la bijchiá 'la Onorúgame najkí. ²⁰ Alarigá Onorúgame napu 'la bi'lepi bi'wígamo 'nátili nejime ju, 'ma umérimala alué Satanasi 'lige alésíko 'emi tabilé umériwa alué Satanásite. Alué Wa'lula Esukristo 'la semáriga gu'írasa 'la képá 'emi.

²¹ Alué Timoteo napu ne 'yuga nóchame ju abiéna náwala reporali. Abiena náwalachigó reporali Lusio 'lige Jasoni 'lige Sosípatro anilime rió. Ye ralámuli jurío ju napurigá ne.

²² Ne Tersio, neka abiena Onorúgame oyérame júchigó, 'lige neka ye osilí osá napu Páulo nulá osíniliga, ne abiénachigó náola reporali. Abisibi osísimala ne napu nulá Páulo osíniliga.

²³ Abiena náola reporali Gayo anilime rió. Ne Páulo alé Gayo galílachi gojchime ju ne, 'lige abiena alé napuíme ju ralámuli benimea Onorúgame nila ra'íchali rejcholi. Abiena náola reporali Erasto, enomí gateme napu nerú jena Korinto anilichi alué enomí napu gobierno nila ju. Abiena alué Kuártosi anilime rió napu abiena Onorúgame oyérame ju abiena náola reporali.

24 Alué Wa'lula Nulame Esukristo 'we 'la gu'írasa 'la képá 'emi. Alarigá ju.

Jena ruwimela Páulo ruwíligo 'we 'la semáriga ra'ichálime ko Onorúgame olagá

25 ¡'We 'la semáriga ra'ichawa Onorúgame olagá! Onorúgameka 'la gu'írimala 'emi napurigá 'emi 'la bi'lepi 'nátili 'nátaga e'yénamala pe alué bi'lepi 'nátilicho napu Esukristo nejí. Alarigá ruyéturu ne 'emi napu'lige 'emi ruyaé ne alué 'we a'lá ra'íchali Onorúgame nila. 'Lige aminami 'we 'la ruyéturu ne tachiri gite nawáligo Esukristo. Onorúgame 'ma 'la alarigá 'nata asale 'ya bajchá napu'lige ta'chó newá ye gawí, pe iligá ralámuli tabilé 'wesi machigá mochile tachiri gite nawáligo Esukristo.

26 Nobi jípeko 'máchigo 'la machiágó tachiri gite nawáligo Esukristo napugiti 'ma nerúgame alué osilí napu osale alué ralámuli napu ruwime nile napu anele Onorúgame. Aminami Onorúgame napu senibí asimeli ju alarigá nulale napurigá suwábaga ralámuli 'we 'la oyéramala Onorúgame 'lige napurigá e'wámala napu najkí Wa'lula Onorúgame.

27 Onorúgame napu bi'neli neyúriga machime ju suwábaga tábiri, 'la nirawa Onorúgame. 'La semáriga ra'ichawa Onorúgame olagá. 'La che-liera 'yawa Onorúgame 'la machiame chu'síligo Esukristo.

Pe ekí képá. Cheliérabá.

**Onorúgame nila ra'íchali
New Testament in Tarahumara, Western
(MX:tac:Tarahumara, Western)**

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tarahumara, Western

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tarahumara Baja [tac], Mexico

Copyright Information

©Wycliffe Bible Translators, Inc. 2008

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tarahumara, Western

©Wycliffe Bible Translators, Inc. 2008

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022
5abd0d10-18f8-5f78-aab1-438647421555